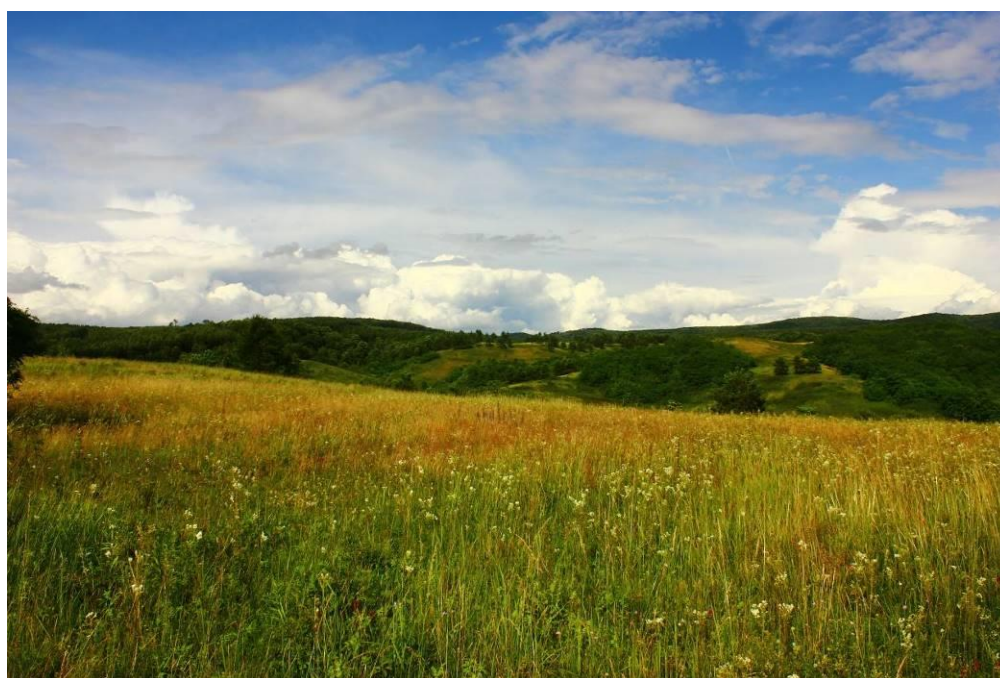

**A Sátai Tőkés-völgy (HUBN20020) kiemelt
jelentőségű különleges természetmegőrzési terület
Natura 2000 fenntartási terve**

Eger, 2017

Készítette:
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság

Elérhetőségei:
Postacím: Eger 3304, Sándor u. 6.
Tel: 36-412-571; Fax: 36-412-791
e-mail: titkarsag@bnpi.hu
honlap: www.bnpi.hu

Felelős tervező:
Schmotzer András

Közreműködő kutatási partner:
BIOAQUA-PRO Kft (Debrecen)

Közreműködő szakértők:

Györfy Hunor
Kalmár Zsuzsanna
Dr. Kiss Béla
Magos Gábor
Dr. Müller Zoltán
Sulyok József

Térképeket készítette:
Kalmár Zsuzsanna

Fotókat készítette:
Györfy Hunor
Kalmár Zsuzsanna
Schmotzer András

Tartalomjegyzék

1.	<i>A terület azonosító adatai</i>	4
1.1.	Név	4
1.2.	Azonosító kód	4
1.3.	Kiterjedés	4
1.4.	A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	4
1.4.1.	Jelölő élőhelyek	4
1.4.2.	Jelölő fajok	4
1.5.	Érintett települések	4
1.6.	Egyéb védettségi kategóriák	5
1.7.	Tervezési és egyéb előírások	5
1.7.1.	Természetvédelmi kezelési terv	5
1.7.2.	Településrendezési eszközök	5
1.7.3.	Körzeti erdőtervek és üzemtervek	5
1.7.4.	Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek	6
1.7.5.	Halgazdálkodási tervek	6
1.7.6.	Vízgyűjtő-gazdálkodási terv	6
2.	Veszélyeztető tényezők	6
3.	Kezelési feladatok meghatározása	9
3.1.	Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	9
3.1.1.	Fő célkitűzések	9
3.1.2.	További célok	9
3.2.	Kezelési javaslatok	10
3.2.1.	Élőhelyek kezelése	12
3.2.1.1.	KE-1 kezelési egység: Cseres- és gyertyános-tölgyesek (zonális erdők)	12
3.2.1.2.	KE-2 kezelési egység: Égeresek	14
3.2.1.3.	KE-3 kezelési egység: Sztyepprétek, felszáraz gyepek és sovány gyepek	16
3.2.1.4.	KE-4 kezelési egység: Mezofil gyepek, franciaperjések	18
3.2.1.5.	KE-5 kezelési egység: Magassásosok, lápi élőhelyek és fűzcserjések	19
3.2.1.6.	KE-6 kezelési egység: Regenerálódó gyepek és spontán erdők	21
3.2.1.7.	KE-7 kezelési egység: Erdőültetvények és idegenhonos származékerdők	24
3.2.2.	Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	25
3.2.3.	Fajvédelmi intézkedések	26
3.2.4.	Kutatás, monitorozás	26
3.2.5.	Mellékletek	27
3.3.	A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	29
3.3.1.	Agrártámogatások	29
3.3.2.	Pályázatok	30
3.3.3.	Egyéb	31
3.4.	A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	31
3.4.1.	Felhasznált kommunikációs eszközök	31
3.4.2.	A kommunikáció címzettjei	31
3.4.3.	Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	32
4.	Felhasznált irodalom	34
5.	Térképek	35
6.	Fotódokumentáció	43
7.	Összefoglaló a 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról a Natura 2000 fenntartási tervek Agrártámogatások fejezetéhez	47

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve és típusa:	Sátai Tőkés-völgy kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési terület
-----------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20020
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	114,17 hektár
--------------------------------	---------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

(kiemelt jelentőségű élőhely*)

- 6210 - Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) (* fontos orchidea-lelőhelyek)
- 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

1.4.2. Jelölő fajok

A tervezési területen jelölő státuszú közösségi jelentőségű faj nincs nyilvántartva.

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Nekézseny	Borsod-Abaúj-Zemplén	51,0726	44,73	3,62
Sáta	Borsod-Abaúj-Zemplén	63,0985	55,27	3,83
Összesen:		114,17	100	

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés (ha) ¹	Védetté nyilvánító jogszabály száma
védett természetvédelmi terület	-	Lázbérci Tájvédelmi Körzet	114,17	9/1975. OTH határozat 136/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet
különleges madárvédelmi terület	HUBN10003	Bükk-hegység és peremterületei	114,7	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet
<i>ex lege</i> láp	-	Sáta: Tökés-völgy	-	A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény Vidékfejlesztési Értesítő 2012. évi I. száma
Országos ökológiai hálózat	-	magterület ökológiai folyosó puffer övezet	114,7 - -	2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
		Összesen:	114,7	

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tájvédelmi körzet elfogadott – jogszabályban megjelent – természetvédelmi kezelési tervvel nem rendelkezik. A részletes megalapozó dokumentáció 2009-ben elkészült, ennek aktualizálása folyamatban van.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Település ²	Típus	Határozatszám
Nekézseny	településfejlesztési koncepció	7/2004 (IV.16.) határozat
Sáta	nincs elfogadott településszerkezeti és szabályozási terv	-

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat 2009-ben fogadta el a megyei területrendezési tervet (Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat 10/2009 (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési Terv szabályzatáról).

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Erdőtervezési körzet neve	Érintett települések	Aktuális erdőterület (ha) ³	Erdőtervezés éve
---------------------------	----------------------	--	------------------

¹ A kiterjedés oszlopban az adott terület átfedését adjuk meg a tervezési területtel (hektárban)

² Az országos rendezési tervkataszter alapján

³ Az adat a tervezési területtel átfedő területértéket mutatja (hektárban)

Bánhorváti ⁴	Nekézseny	16,91	2012.
	Sáta	12,05	

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

A tájegységi vadgazdálkodási tervek nem kerültek elfogadásra, így a vadgazdálkodók átmeneti terv alapján végzik a vadgazdálkodási tevékenységüket.

A tervezési terület a 203. azonosítóval rendelkező „Bükk Vadgazdálkodási tájegység” részét képezi (az Országos Vadgazdálkodási Adattár alapján (<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>)).

A tervezési terület az alábbi vadgazdálkodási egységet érinti (a vadászatra jogosult megnevezésével): Uppony és Környéke Vadásztársaság (651000).

A vadgazdálkodási üzemtervek 2037.03.01-ig lesznek érvényesek.

A vadgazdálkodási tervek a Borsod Megyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztályán érhetők el.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A tervezési területen nincs nyilvántartott halgazdálkodási vízterület.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

A tervezési terület a Tisza vízgyűjtő 2-6. azonosítóval rendelkező „Sajó a Bódvával” alegységhez tartozik:

<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

Az Országos Vízyűjtő-gazdálkodási Terv, illetve a 4 részvízgyűjtő-gazdálkodási terv felülvizsgálatát Magyarország 2015. december 22-ig elkészítette, melyet a Kormány 1155/2016. (III.31) Korm. határozattal fogadott el.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ⁵	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02	művelési mód változása	M	60	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230); Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (6210) A tervezési terület jelentős részén a fenntartó kezelések

⁴ Az erdőterv elérhető:

http://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/105215/Banhorvati_korzet_erdoterve_.pdf/95e60f1d-6f98-493c-824d-2461f249222b

⁵ Magyarázat: H (high) – nagy ; M (medium) – közepes; L (low) kis jelentőségű

				gyakorlatilag megszűntek az elmúlt évtizedekben. A kezelések esetiek, de akár évekig el is maradhatnak. A kaszálással egykor fenntartott lápréti és félszáraz gyepi állományok esetében a kezelés hiánya általános leromláshoz, illetve növényzet átalakulásához vezethet (lásd K02.01 veszélyeztető tényezőt).
I01	problémát jelentő idegenhonos fajok	M	10	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230); Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (6210) A láprétek esetén a szegélyekben tömegessé váló kanadai aranyvessző (<i>Solidago canadensis</i>) más kedvezőtlen hatások (pl. kiszáradás) hatására jelenik meg. A félszáraz gyepek esetében a területen spontán újuló fehér akác (<i>Robinia pseudo-acacia</i>), illetve a Szégyen-völgyből terjedő gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>) a gyepek általános leromlásához, a fényigényes fajok visszaszorulásához és a nitrofitá gyomok előre töréséhez vezet.
I02	problémát jelentő őshonos fajok	M	5	Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (6210) A félszáraz gyepekben, elsősorban a nem kezelt részeken jelentős a siskanád-típpan (<i>Calamagrostis epigeios</i>) terjedése. Ez az erős gyökérkonkurenciával rendelkező évelő fűféle, a félszáraz gyepek karakter fűfajait gátolja a növekedésben, a gyepe vastag fűavart képez, mely a kétszikű

				fajok csírázását, fejlődését akadályozza. Ezek a folyamatok közvetlenül a gyeperlszegényesedéséhez vezetnek.
K01.03	kiszáradás	H	1	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230) A láprét kiszáradása több tényező eredőjeként jelentkezik. A csapadékmennyiség csökkenésével, illetve fluktuálásával a láprétet tápláló források, szivárgók vízmennyisége csökken (lásd M1 tényező), melynek következtében a láprét kiszárad.
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	H	10	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230), Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (6210) A kezelés hiánya mindkét jelölő élőhelytípusnál általános leromláshoz vezet. Az átalakulás járhat honos fajokkal jellemezhető stádiumok kialakulásával (lásd a hamvasfűz és a nád megjelenése a lápréteken, illetve a siskanád-típpan előretörése a félszáraz gyepekben), de helyenként a változást már inváziós fajok megjelenése is mutatja.
M01	abiotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására bekövetkező változások	M	10	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230) A kiszáradás (K01.03) veszélyeztető tényezőnél leírt folyamatok eredője a klíma megváltozása, melynek kedvezőtlen hatásait elsőként a vizes élőhelyek esetében tapasztalhatjuk.
Jövőbeli potenciális hatások:				
H01	felszíni vizek szennyezése	L	1	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230)

				A Tőkés-völgy vízgyűjtőjén bekövetkező bármilyen szennyeződés a völgytalpi érzékeny lápi élőhelyeket kedvezőtlenül érintheti.
H02	talajvízszennyezés	L	1	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230) A Tőkés-völgy vízgyűjtőjén bekövetkező bármilyen szennyeződés a völgytalpi érzékeny lápi élőhelyeket kedvezőtlenül érintheti.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

3.1.1. Fő célkitűzések

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok / élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / helyreállítása:

- meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) (*fontos orchidea-lelőhelyek) (6210)
- mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230)

Általános célkitűzések: A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Specifikus célok:

- A területen található nagy kiterjedésű sztyeppesedő félszáraz gyepek, valamint a hozzájuk köthető növény- és állatvilág kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, kiemelten a félszáraz gyepek (6210) cserjésedésének, akácosodásának visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A forrás-és síklápok (7230) kedvezőtlen szukcessziójának megakadályozása;

3.1.2. További célok

- A prioritások között nem szereplő erdei élőhelyek (pannon gyertyános-tölgyesek /91G0/, pannon cseres-tölgyesek /91M0/) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, különösen az idős állományrészek, faegyedek, valamint holt faanyag mennyiségének növelésével, illetve az akácosodás visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;

- A területen található, a félszáraz- és sztyeppréti élőhely típusokba nem sorolható másodlagos gyepek kedvező természetvédelmi helyzetének (cél a jelölő gyepek élőhely típusokká /6210, 6240/ alakulás) elérése, elsősorban legeltetéssel/kaszálással, illetve a cserjésedés, akácodosás visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A magassárrétek beerdősülésének és benádasodásának megakadályozása cserjeirtással és kaszálással;
- Mocsárrétek extenzív használata, kaszálással történő hasznosítása.
- A fokozottan védett haris (*Crex crex*) sikeres költése érdekében a kaszálások térbeli és időbeli korlátozása.

A védett és/vagy Natura 2000 erdőterületeket érintően úgy kell eljárni, hogy biztosítva legyen:

- a horizontális és vertikális tagoltság, ami elsősorban változatos korosztályok létrehozásával (folyamatos erdőborítást biztosító beavatkozások), valamint a termőhelynek megfelelő legelegyesebb faállomány kialakításával biztosítható.
- a holt faanyag megfelelő arányú jelenléte, ami a természetes mortalitás következtében elpusztult, vagy pusztulófélben lévő fák teljes kíméletével, valamint – nagyobb volumenű, havária következtében elpusztult faanyag jelenlétekor, az erdősítési kötelezettséget meghaladó térmérték esetén – a ledőlt fák 10%-nak visszahagyásával biztosítható.
- olyan idős állományrészek, faegyedek jelenlétének biztosítása, amiknek életkora a gazdasági szemléletű vágásérettségi kor fölött van, és amelyek egyenletes hálózata biztosítja a zárt erdőkhöz kötődő fajok hosszú távú fennmaradását és a populációk közötti folyamatos genetikai kapcsolatot.
- az idegenhonos, inváziós fafajok visszaszorítása.
- a honos, kis arányban megtalálható (5% elegyarány alatti) elegyfajfajok jelenléte.
- a ritka, unikális élőhelyek fennmaradása.
- az erdőszegélyek és tisztások kialakulása, fennmaradása.

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlanvilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmazznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. Mivel a tervezési terület igen mozaikos (összesen 238 élőhelyfolt), így a kezelési egységekbe beletartoznak olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek is, melyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. gyepterületeken található cserjések és facsoportok, fűzbokros mocsárrétek stb.).

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk. Fontos a jogszabályokban nevesített kötelezően betartandó előírások és támogatási rendszerbe illeszthető önkéntesen vállalható előírás javaslatok elkülönítése. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura

2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, valamint a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodásra, annak kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek a javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, a közösségi jelentőségű fajok számára alkalmas élőhelyek védelmét, fejlesztési lehetőségét, a potenciálisan jelölő élőhelyévé fejleszthető területeket). Egyes kezelési egységeknél (pl. KE-6) alternatív kezelési irányvonalakat is meghatároztunk, a cserjésedő, regenerálódó területek esetében mind a legelőterületek helyreállítása, mind pedig a honos faállománnyal regenerálódó előerdők megsegítése természetvédelmi szempontból kedvező hatású lehet.

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

- A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó, üdülő vagy iparterület kijelölése nem javasolt.
- Bányatelek kialakítása és egyéb infrastrukturális fejlesztés nem kívánatos.
- Az utak javításához, karbantartásához, illetve új utak kialakításánál építési törmelék, kohósalak felhasználása nem javasolt.
- A közlekedést, hírközlést szolgáló, közvetlenül az élőhelyek kezeléséhez nem köthető ingatlanokon a természetvédelmi kezelési javaslatoknak figyelembe kell vennie a kiadott engedélyekben szereplő előírásokat (pl. vezetékek karbantartására vonatkozó előírásokat). A javaslatok itt leginkább arra vonatkoznak, hogy a szükséges – és legtöbbször a kezelők számára előírt – karbantartási munkák során a természeti károk és a környezeti terhelés minimalizálásra kerüljön.

Az infrastrukturális hálózatok, nyomvonalak karbantartása, felújítása során a természeti- és táji értékek kímélete, védelme és fenntartása érdekében a következő általános kezelési javaslatokat szükséges figyelembe venni:

- A tevékenységet a természeti értékek legnagyobb kímélete mellett kell végezni.
- A kivitelezési tevékenységek területigényét a védett és a Natura 2000 területek közelében a műszakilag indokolható legkisebb térmértékre kell csökkenteni.

- Törekedni kell a területen lévő vegetáció és fák minél nagyobb arányú megtartására.
- A tevékenység során szükségessé váló cserjeirtást, fakivágást fészkelési időszakon kívül, augusztus 15. és március 15. között lehet végezni.
- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedést, terjedését kaszálással kell megakadályozni.
- Növénytelepítés esetén a területen őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból kell válogatni.
- A kivitelezési munkák megkezdése előtt a nemzeti park igazgatóságot értesíteni szükséges.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. KE-1 kezelési egység: Cseres- és gyertyános-tölgyesek (zonális erdők)

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület zonális erdőállományait, a cseres-tölgyeseket és a gyertyános-tölgyeseket foglalja magába, melyek egyben jelölés alapjául szolgáló élőhelynek is tekinthetők. Fragmentálisan, kis foltokban, az egyes erdőrészekben is csak részterülettel jelennek meg a tervezési területen. Míg a cseres-tölgyesek inkább a tetőkre és a délies oldalakra jellemzőek, addig a gyertyános-tölgyesek a völgyekben, völgytalpakon fordulnak elő.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a), gyertyános – kocsánytalan tölgyesek (K2) / Natura 2000 kód: pannon cseres-tölgyesek (91M0), pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal (91G0*).
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nagy szarvasbogar (*Lucanus cervus*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*).
- érintett földrészek: Nekézseny: 0115/d*, 0116/2*, Sánta: 077/13b*, 080/a* (a csillaggal [*] jelölt földrészek érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrészek: Nekézseny: 16/G*, 31/C*, Sánta: 31/D, 31/E* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A legfontosabb erdőkezelési teendő az inváziós fásszárúak visszaszorítása, az elegyfajok jelenlegihez hasonló arányú jelenlétének biztosítása, az állományszerkezeti jellemzők javítása (pl. álló és fekvő holtfa, kéregvedlett fák). Amennyiben az erdők kezelése vágásos üzemmód szerint történik, véghasználatként minél hosszabb felújítási idejű fokozatos felújító-vágást, illetve hagyásfacsoportok kijelölését javasolhatjuk.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységhez tartozó erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat a Bánhorváti körzet erdőterve tartalmazza. Magánterületek esetében, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó

kompenzációs támogatás konstrukciója is elérhető a tervezési területen (VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések).

- Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában az alábbi önkéntesen vállalható előírás-javaslatok kerültek meghatározásra:

- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével jelölhetők ki. (E09).
- Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E13).
- A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m³/ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18).
- Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében). (E25).
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26).
- A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása. (E27)
- Természetes-, természetyszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása. (E28).
- Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)
- A vágásterületen történő égetés mellőzése. (E50)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal. (E51) [javasolt típusok: CS, GY, egyéb keménylombú]
- A vágásterületen történő égetés mellőzése (E50).
- Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal (E51).
- Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.(E58).
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágy- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően (E68).
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével (E94).

- A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével kivitelezhető (E95).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01).

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (pl. inváziós fásszárú fajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység végzése, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények - pl. utak kialakítása) nem javasolt. A jelenlegi úthálózat bővítése nem indokolt a kezelési egységként lehatárolt területek vonatkozásában; a jelenlegi úthálózat karbantartását, fejlesztését javasolt megvalósítani.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A zonális erdőtársulásra javasolt erdőkezelések a jelenlegi természetesség fenntartását, természetes úton és erdőgazdálkodási beavatkozásokkal elősegítve történő javulását szolgálják. A közösségi jelentőségű élőhely-típusok karakterének megőrzése/javítása mellett, ezekhez az élőhelyekhez kötődő közösségi jelentőségű fajok (elsősorban xilofág és szaproxilofág bogárfajok) védelmi helyzetének javítását is szolgálják. A legfontosabb erdőkezelési feladatok között jelentkezik az akác visszaszorítása, terjedésének megakadályozása.

3.2.1.2. KE-2 kezelési egység: Égeresek

a) A kezelési egység meghatározása:

Az igen kis kiterjedésében előforduló ligeterdő foltokat soroltuk ehhez a kezelési egységhez. Mindösszesen három élőhelyfoltban fordulnak elő, nem erdőtervezett területen.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: égerligetek (J5) / Natura 2000 kód: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*).
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nincs érintettség.
- érintett földrészletek: Nekézseny: 0115/a*, 0115/c, Sata: 077/13a*, 080/a* (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A legfontosabb erdőkezelői teendő az inváziós fás- és lágyszárúak visszaszorítása (elsősorban akác, japánkeserűfű, aranyvessző fajok), az elegyfajok jelenlegihez hasonló arányú jelenlétének biztosítása, az állományszerkezeti jellemzők (pl. holtfa mennyisége) javítása. Mivel a kezelési egység nem állandó jellegű víztestet is magában foglal, így a víztest

mederdinamikai folyamatainak a megőrzése is jórészt ehhez a kezelési egységhez kapcsolódik. Az élőhely kis kiterjedése, és magas természetvédelmi értéke miatt csak természetvédelmi célú beavatkozások elvégzése indokolt. Amennyiben az erdőfoltok kiterjedése megnő és ezáltal üzemtervezik az erdőfoltokat, úgy javasolt az erdőfoltokat faanyagtermesztést nem szolgáló (FANE) üzemmódban tervezni, az élőhelytípus ritkasága és magas természetessége miatt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Mivel a kezelési egységgel lehatárolt foltok nem erdőtervezett területnek tekinthetők, így fásításnak tekinthetők. A gyepterületen található, fásításokra vonatkozóan kötelező előírások nem lettek meghatározva. Ezt a terület országos védett státuszából fakadóan a természetvédelemi kezelési tervben javasolt megtenni.

- Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában az alábbi önkéntesen vállalható előírás-javaslatok kerültek meghatározásra:

- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08).
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09). A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban (E26).
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével (E94).
- A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével kivitelezhető (E95).
- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03).

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (pl. inváziós fásszárú fajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Természetességi állapotuk kedvezőtlen fajösszetétellel, foltokban leromlott szerkezettel jellemezhető. A vizes élőhelyek magas veszélyeztetettsége (klimatikus változások, növekvő terhelés a vízgyűjtőterületen) miatt fontos a fás élőhelytípusok kiemelt értékűként történő kezelése. A kezelési javaslatok hozzájárulnak egyúttal a tervezési terület vízfolyásainak és a hozzájuk köthető élővilágnak a megőrzéséhez is.

3.2.1.3.KE-3 kezelési egység: Sztyepprétek, félszáraz gyepek és sovány gyepek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységgel lehatárolt terület a tervezési terület összes természetszerű gyepeit (sztyeppréteket, félszáraz gyepeket és sovány gyeptársulásait) magába foglalja.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek (E34), köves talajú lejtősztyepek (H3a), erdőssztyepprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok (H4) / Natura 2000 kód: meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) (*fontos orchidea-előhelyek) (6210), szubpannon sztyepek (6240*).
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nincs érintettség.
- érintett földrészletek: Nekézseny: 0115/a*, 0115/b, 0116/2*, Sata: 077/11*, 077/13a*, 077/5*, 077/6*, 077/7*, 077/8*, 077/9*, 080/a*, 080/c* (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrészletek: Nekézseny 31/C* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészletek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységgel lehatárolt terület rész jelenleg alacsony intenzitású kezeléssel érintett, melynek következtében jelentős a cserjékkel, fajokkal záródó, felavarosodó, leromlás jeleit mutató gyepek aránya. A sztyepprétek és a félszáraz gyepek esetében a természetes folyamatok szabad érvényesülését szükséges biztosítani, optimális kezelésként a természetvédelmi célú cserje- és inváziós fászszerű-irtás, valamint a kézi- és kis talajnyomású gépekkel történő őszi kaszálás adható meg. A gazdálkodás az erdőssztyepp jelleg (facsoportok és egyes fák, cserjés foltok, változatos gyepterület) megtartásával javasolt. A természetszerű gyepterületek erdősítése nem javasolt. Az állattartáshoz kapcsolódó létesítmények (nyári szállás, karám, itató) kihelyezése nem javasolt a kezelési egység területén.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 38. §-a alapján a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges többek között a védett területen folytatott legeltetéshez, kaszáláshoz és terület helyreállításához. A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. A magyar állam tulajdonát képező, a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (NFA) által bérlemény útján hasznosított gyepterületek esetén további előírások kerültek nevesítésre a bérleti szerződésekben.

- Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában az alábbi önkéntesen vállalható előírás-javaslatok kerültek meghatározásra. Mivel a fás vegetáció „fásításnak” tekinthető, így fontosnak tartottuk a releváns erdőgazdálkodási javaslat pontok kiemelését is.

- Felázott talajon munkavégzés nem megengedett. (GY14).
- A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése. (GY28).
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29).
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni. (GY31).
- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása. (GY32).
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása. (GY33).
- Villanypásztor, a kezelési tervvel összhangban, csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulásával alkalmazható. (GY57).
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59).
- A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegélyélőhelyek a kaszálatlan területbe beletartozhatnak. (GY102).
- A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető. (VA03)

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Élőhelyfejlesztési javaslatként a cserjésedés és spontán erdősülés visszaszorítása, valamint az inváziós fásszárúak eltávolítása adható meg. A tervezési területen évtizedekkel ezelőtt jelentős erdei fenyő telepítés („kopárfásítás”) történt (lásd K-7 kezelési egység), melyek fajkészlete – sekély talajon, bazalt alapközetten – sokat megőrzött a gyepek fajkészletéből. A nem erdőtervezett, fenyővel erdősülő gyepterületek helyreállítása kiemelt prioritással rendelkezik a tervezési területen.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A tervezési területen található sztyepprétek és félszáraz gyepek régiósan értékes állományoknak tekinthetők, több hazai védettséggel bíró faj jelentős állománya található meg bennük. Az gyeses élőhelytípusra javasolt kezelések a jelenlegi természetesség fenntartását, állapotuk javítását szolgálják. A legfontosabb kezelési feladatok között jelentkezik az inváziós fás- és lágyszárúak visszaszorítása, terjedésük megakadályozása.

3.2.1.4.KE-4 kezelési egység: Mezofil gyepek, franciaperjések

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységgel lehatárolt terület elsősorban kisebb sávok formájában jelentkezik a Tökés-völgyben, annak magasabb térszínén, a vizes élőhelyek (mocsárrétek, magassásosok, láprétek és fűzcserjések) és a félszáraz gyepek és cserjésedett változataik között.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: Franciaperjés rétek (E1) / Natura 2000 kód: Sík- és dombvidéki kaszálórét (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*).
- érintett földrészletek: Nekézseny: 0116/3a*, 0116/3b*, Sáta: 077/13a*, 080/a*, 080/c* (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységgel érintett területrészt fenntartó kezelése (kaszálása) több éve elmaradt, melynek következtében igen jelentős a gyomjellegű magaskórósokkal és kanadai aranyvesszővel „fertőződött” területek kiterjedése. Fontos hangsúlyozni, hogy a kezelési egységgel lehatárolt terület önállóan nem kezelhető, csak a két érintkező szintén gyeppel meghatározottságú mocsár- és láprétekkel illetve félszáraz gyepekkel együtt. Optimális kezelésként a természetvédelmi célú cserje- és inváziós fásszárú-irtás, valamint a kézi- és kis talajnyomású gépekkel történő őszi kaszálás adható meg. • A természetszerű gyepterületek erdősítése nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 38. §-a alapján a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges többek között a védett területen folytatott legeltetéshez, kaszáláshoz és a terület helyreállításához. A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. A magyar állam tulajdonát képező, a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (NFA) által bérlemény útján hasznosított gyepterületek esetén további előírások kerültek nevesítésre a bérleti szerződésekben.

- Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában az alábbi önkéntesen vállalható előírás-javaslatok kerültek meghatározásra:

- Felázott talajon munkavégzés nem megengedett. (GY14).
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29).
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni. (GY31).

- A felhalmozódott fűavár eltávolítása. (GY23)
- Szakaszozó legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY48).
- Villanypásztor, a kezelési tervvel összhangban, csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulásával alkalmazható. (GY57).
- A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszálatlan területbe beletartozhatnak. (GY102)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítás, illetve a kaszálás felfüggesztése, és haladéktalanul a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság értesítése, akinek a javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kialakítása. (GY103).
- Minden évben tisztító kaszálás elvégzése. (GY105).
- A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109).

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A leromlott természeti állapotú gyepek helyreállítása, a rendszeres kaszálások megtervezése és kivitelezése önmagában is élőhelyrekonstrukciós tevékenységnek tekinthető a kezelési egységgel lehatárolt mezofil rétek esetében.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt. A kezelési egység foltjai közvetlenül érintkeznek a SÁTA 080 hrsz „c” kivett út alrészletével. A Tökés-völgyet feltáró út karbantartását, stabilitását csak természetes anyagokkal (pl. kőzúzalékkal) javasolt elvégezni. Az út karbantartása során – a terület védett státuszából adódóan is – a depónia- és felvonulási helyeket előzetesen egyeztetni szükséges a nemzeti park igazgatósággal.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési egységgel lehatárolt élőhelytípus viszonylag kevesebb természeti értékkel bír, de mivel a mocsárrétek (láprétek) és a félszáraz gyepek között köztes helyzetet foglal el, így fenntartó hasznosításának biztosítása a tervezési terület kezelése szempontjából kulcsfontosságú. A kaszálással fenntartott, inváziós fajoktól mentesített mezofil rétek a rendszeres kezelések következtében jó minőségű szénát adhatnak.

3.2.1.5.KE-5 kezelési egység: Magassásosok, lápi élőhelyek és fűcserjések

a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési terület legértékesebb vizes élőhelytípusait a mocsárréteket, a magassásosokat és a lápréteket foglalja magába. Mivel ezen élőhelytípusok mozaikkomplexet alkotnak így egységes lehatárolásuk mindenképp indokolt. Területileg jól lehatárolhatók, két foltban jelentkeznek (Tökés-völgyben, ill. a Szégyen-völgy alsó harmadában).

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: nem zsombékoló magassásrétek (B5), meszes láprétek, rétlápok (D1), mocsárrétek (D34), fűzlápok (J1a) / Natura 2000 kód: folyóvölgyek *Cnidion dubii*-hoz tartozó mocsárrétjei (6440), mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230), Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*).
- érintett közösségi jelentőségű faj: nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*).
- érintett földrészletek: Nekézseny: 0115/a*, Sata: 077/10, 077/11*, 077/7*, 080/a* (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységgel lehatárolt élőhelytípusok jelentős része gazdálkodással nem érintett, mivel a magas a talajvíz nem teszi lehetővé rentábilis hasznosításukat. Általános javaslatként megfogalmazható, hogy ezeken az élőhelyeken nem javasolt olyan vízügyi beavatkozás végzése, amely negatívan érintheti az élőhely vízellátását. Az eutrofizáció eredményeképp a lápréti élőhelytípus átalakulása megy végbe, ami igen kedvezőtlen folyamat. A területen a fűzbokros részek kiterjedésének a növekedése ennek tudható be. Javasolt a kaszálásokat térben úgy tervezni, hogy foltokban a fűzbokros részek visszamaradjanak, de záródásukat meg kell akadályozni cserjeirtással. A kaszálások időzítésénél figyelembe kell venni a lápréteken előforduló orchidea-fajok (elsősorban a tömegesen jelentkező mocsári nőszőfű és hússzínű ujjaskosbor) fenológiáját is. A kaszálásokat akkor javasolt elvégezni, amikor azok már termésérés stádiumban vannak. Az érzékeny lápréti élőhelyek fenntartó kezelését csak speciális, kisléptékű beavatkozásokkal lehet eredményesen elvégezni, mely legtöbbször gazdasági szempontból nem rentábilis. A vizes élőhelyek esetében a nagyvad (elsősorban a vaddisznó) állomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése kiemelten fontos cél. Ennek érdekében a területen szóró, vadetető, sózó létesítése nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 38. §-a alapján a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges többek között a védett területen folytatott legeltetéshez, kaszáláshoz és a terület helyreállításához. A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. A magyar állam tulajdonát képező, a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (NFA) által bérlemény útján hasznosított gyepterületek esetén további előírások kerültek nevesítésre a bérleti szerződésekben.

- Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában az alábbi önkéntesen vállalható előírás-javaslatok kerültek meghatározásra:

- Felázott talajon munkavégzés nem megengedett. (GY14).
- A felhalmozódott fűavar eltávolítása. (GY23).
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29).
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni,

valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni. (GY31).

- Szakaszzoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY48).
- Villanypásztor, a kezelési tervvel összhangban, csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulásával alkalmazható. (GY57). A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszálatlan területbe beletartozhatnak. (GY102)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítás, illetve a kaszálás felfüggesztése, és haladéktalanul a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság értesítése, akinek a javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kialakítása. (GY103).
- Minden évben tisztító kaszálás elvégzése. (GY105).
- A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109).

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Klasszikus értelemben vett élőhelyrekonstrukciós javaslatok nem határozhatók meg, azonban a kis kiterjedésű láprétek speciális kezelési feladatai a rentábilis hasznosításba nehezen illeszthetők bele. E legértékesebbnek tekinthető élőhelytípusok esetében javasolt a terület kezelőjének (bérelőjének) és a természetvédelmi kezelőnek együttesen meghatározni a kezelés lehetőségének a kereteit.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési területtel lehatárolt völgytalpi vizes élőhelyek területén minden olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A tervezési terület legértékesebb élőhelytípusa, a láprét speciális kezelési irányelvek mentén kezelhető. A vizes élőhelyek általános leromlása tapasztalható, a lápréti élőhelyek mára a tervezési terület tágabb környezetében is teljesen felszámolódtak. A láprétekhez köthető botanikai értékek (elsősorban a mocsári nőszőfű, a hússzínű ujjaskosbor és a mocsári kosbor) régiós szinten is értékes előfordulásnak tekinthetők.

3.2.1.6.KE-6 kezelési egység: Regenerálódó gyepek és spontán erdők

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület azon nem kezelt élőhelytípusait foglalja magába, melyek spontán szukcesszióval cserjéssé vagy már (elő)erdővé záródtak, vagy parlag-szukcesszióval jellegtelen gyepekké alakultak.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok,

fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), Homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak (U7) / Natura 2000 kód: nincs érintettség.

- érintett közösségi jelentőségű faj: skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*).
- érintett földrészletek: Nekézseny: 0115/a*, 0116/2*, 0116/3a*, 0116/3b*, 0116/4, 0116/5, Sáta: 077/10*, 077/11*, 077/13a*, 077/13b*, 077/5*, 077/6*, 077/7*, 077/8*, 077/9*, 080/a*, 080/c* (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrészletek: Nekézseny: 16/G*, 31/B, 31/C*, 31/E*, Sáta: 31/C*, 31/E* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészletek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén két jelentősebb kezelési irány határozható meg: (1) a cserjések részleges visszaszorításával a gyepterületek kiterjedése növelhető, (2) erdősülés esetén a spontán regenerációt úgy javasolt segíteni, hogy a kialakuló célállományok azok öregedésével természetszerű erdővé válhassanak. Az utóbbi esetben az erdőtervezett erdők esetén, ezen javaslatot a környeti erdőtervben szükséges érvényesíteni. A kezelési irányt (alternatívát) meghatározza a birtokstruktúra, a tulajdonviszony és a gazdálkodói szándék is.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 38. §-a alapján a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges többek között a védett területen folytatott legeltetéshez, kaszáláshoz és a terület helyreállításához. A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. A magyar állam tulajdonát képező, a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (NFA) által bérlemény útján hasznosított gyepterületek esetén további előírások kerültek nevesítésre a bérleti szerződésekben.

- Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

A gyepek esetén a cserjések részleges eltávolításával a gyepterületek kiterjedése nő, így a lehívható támogatási összeg is nőhet (földalapú támogatás /SAPS/, Natura 2000 támogatás). A c) pontban nevesített előírás-javaslatok betartásával a kezelési egységgel lehatárolt területrészen a természetvédelmi helyzet általános javulása várható.

Gyepekre vonatkozó kezelési javaslatok:

- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29).
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni. (GY31).
- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása. (GY32).

- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása. (GY33)
- Villanypásztor csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság írásos véleménye alapján alkalmazható. (GY57).
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59).

Erdőkre vonatkozó kezelési javaslatok:

- Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E07).
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével jelölhetők ki. (E09).
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18).
- Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében). (E25).
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26).
- A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása. (E27)
- Természetes-, természetyszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása. (E28).
- A vágásterületen történő égetés mellőzése. (E50).
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágy- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően (E68).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01).

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az élőhelykezelési javaslatok közül a gyepek helyreállításra vonatkozó javaslatok egyben élőhelyrekonstrukciónak is tekinthetők. A spontán erdősülést segítő intézkedésekkel potenciálisan erdei jelölő élőhelytípusok alakíthatók ki. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (pl. inváziós fásszárú fajok visszaszorítása) részben a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

Amennyiben legeltetési infrastruktúra (pl. nyári szállás, itató, karámok) létesítése tervezett a területen, abban az esetben javasolt ebben a kezelési egységben elhelyezni.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési egységgel lehatárolt területek az aktív területkezelés szinterei. Ez elsősorban a cserjésedő legelőterületekre vonatkozik, de a spontán fejlődő erdőterületek esetében is szükségesek lehetnek beavatkozások (pl. az inváziós fajok eltávolítása). Mindkét alternatíva esetében a jelölő élőhelyek kiterjedése, illetve közvetve a jelölő és egyéb közösségi jelentőségű fajok élettere nőhet.

3.2.1.7.KE-7 kezelési egység: Erdőültetvények és idegenhonos származékdörök

a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési terület összes telepített – nem honos faállománnyal jellemezhető – erdei ide kerültek besorolásra. A telepített akácokon és erdeifenyveseken túl ide soroltuk a spontán terjedéssel létrejött akácos állományokat is.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: ültetett akácok (S1), ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6) / Natura 2000 kód: nincs érintettség.
- érintett közösségi jelentőségű faj: skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*).
- érintett földrészletek: Nekézseny: 114, 0115/a*, 0115/d*, 0116/2*, 0116/3a*, 0116/3b*, Sata: 077/10*, 077/13a*, 077/5*, 077/6*, 077/7*, 077/9*, 080/a*, 080/b, 080/d, 080/f (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrézletek: Nekézseny: 16/E, 16/G*, 16/H, 16/J, 16/K, 31/A, 31/C*, 31/E*, Sata: 31/A, 31/B, 31/C*, 31/E*, 31/F (a csillaggal [*] jelölt erdőrézletek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A legfontosabb erdőkezelői teendő az inváziós fásszárúak visszaszorítása, középtávon a szerkezetátalakítás. Mivel ezen állományok már a kijelöléskor is idegenhonos ültetvények voltak, így a javaslatok csak távlati fejlesztési lehetőségként jelenhetnek meg.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységhez tartozó erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat a Bánhorváti körzet erdőterve tartalmazza. Magánterületek esetében, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás konstrukciója is elérhető a tervezési területen (VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések).

- Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában az alábbi önkéntesen vállalható előírás-javaslatok kerültek meghatározásra:

- Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében). (E25).
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30).
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusokkal. (E51).
- Az erdőfelújítások során a természetes erdőtakarásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (E58).
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználatának és felújításának során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megőrzése. (E62)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználatának során a táj- és termőhelyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is). (E64).
- A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01).

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Elsődleges élőhelyfejlesztési javaslat az ültetvények és az elakácosodott származékterületek szerkezetátalakítása a termőhelynek megfelelő tájidegen fafajokból álló erdőállományokká. Ennek ütemét és mértékét a környezeti erdőtervezéskor javasolt megállapítani.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár, nem javasolt. Az új vadászati létesítmények kihelyezését alapvetően ezen kezelési egység területén javasolt megvalósítani.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A legkisebb természetvédelmi értéket képviselő, az akác terjedési gócpontjaként is számon tartható élőhelyek, melyek átalakítása őshonos fafajokból álló állományokká fontos fejlesztési célként jelenik meg. A kezelési javaslatok a természetességi állapotuk javulását, az inváziós növényfajok terjedésének megakadályozását, valamint az erdőgazdálkodási beavatkozások közvetlen negatív hatásainak megelőzését szolgálják. Az akácok állományok esetében törekedni kell arra, hogy területfoglalásuk ne növekedjen a szomszédos élőhelyek (természetes erdők és gyepek) rovására.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Erdőterületek esetén az élőhelyek helyreállítása elsősorban az inváziós fafajok visszaszorítására irányuló aktív tevékenységet jelenti. Ezt, illetve az erdőszerkezeti jellemzők javítását (mint fejlesztést) az erdőgazdálkodási tevékenység keretében, valamint (hatékonyabban) természetvédelmi erdőkezeléssel lehet biztosítani. Gyepterületek helyreállítása/fejlesztése gyeptípusoktól függően, legeltetéssel, kaszálással, illetve cserjeirtással, inváziós fafajok egyedeinek eltávolításával történhet.

A részletes élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1 pontjánál, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál adtuk meg.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Mivel a területen jelölés alapjául szolgáló faj nem ismert, speciális fajvédelmi intézkedések meghatározása nem indokolt. A területen előforduló közösségi jelentőségű és hazai védett fajok védelmét elsősorban a javasolt élőhelykezelésekkel látjuk biztosíthatónak. Az élőhelykezelések megvalósítása, mint az élőhelyek megőrzésére, területének növelésére, visszaállítására és minőségének javítására irányuló törekvés, önmagában is komplex fajvédelmi intézkedésnek tekinthető.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

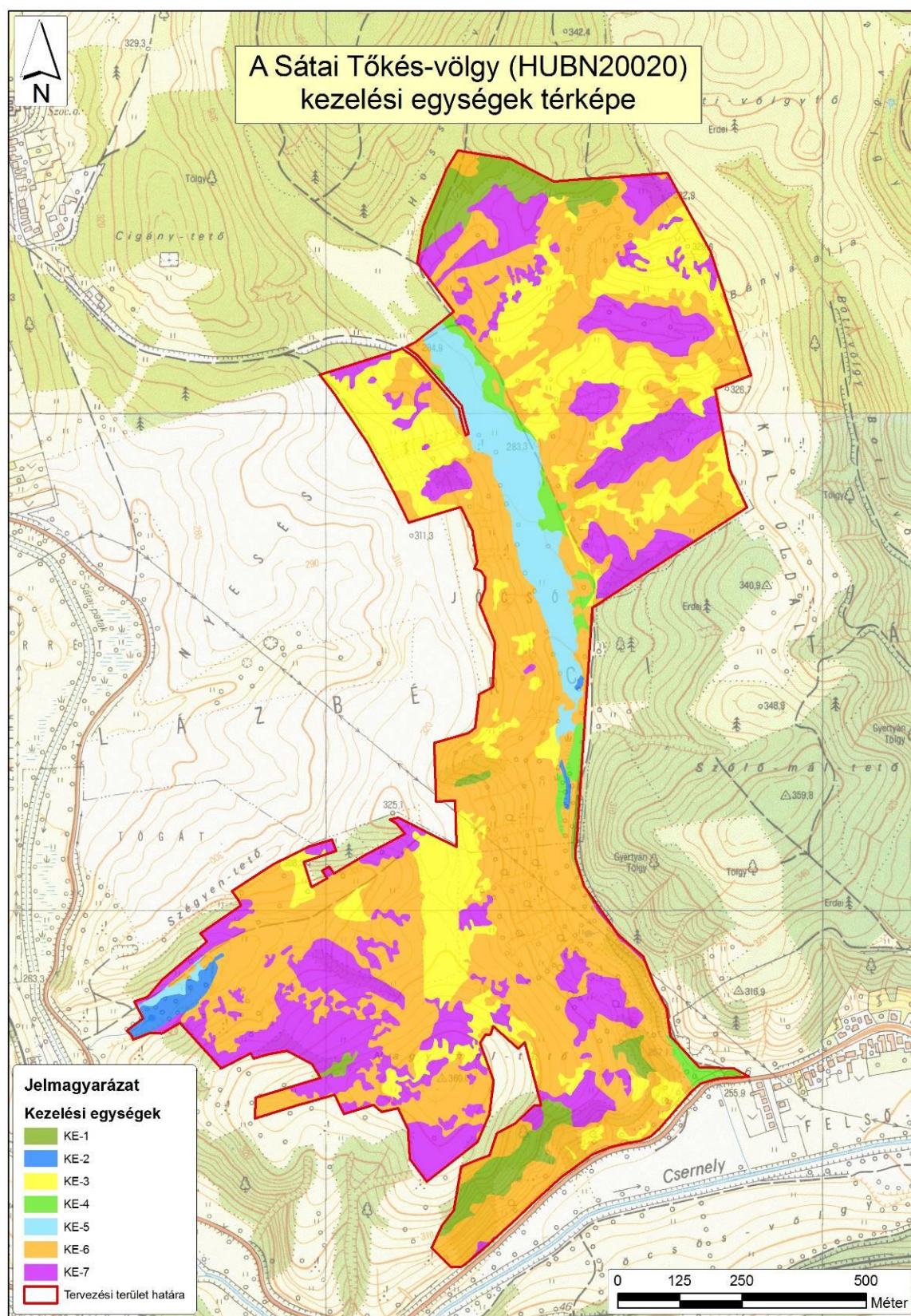
A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében (<http://www.termeszetvedelem.hu/nbmr>) a területen monitorozási tevékenység nem zajlik.

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság rendelkezésére álltak korábban is biotikai alapadatok, elsősorban a vegetációra (élőhelytérkép) és az edényes flórára vonatkozóan. Jelen tervezés során ezek kiegészültek, különös tekintettel a közösségi jelentőségű állatfajok felméréseivel. A lápréteken előforduló védett orchidea-fajok felmérését (egyedszám meghatározását) a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság szakértői 2007-ben és 2011-ben elvégezték.

A jövőbeli kutatások részben további florisztikai- és faunisztikai alapadatokat kell, hogy eredményezzenek, de a területen folyó kezelések monitorozását (a kezelések hatásmonitorozását) is szükséges végezni (pl. növénycönológiai vizsgálati módszerekkel, NBmR útmutató alapján). Kiemelt prioritással bír a láprétekhez köthető fajok feltérképezése is. Szisztematikus kutatással nem zárható ki további közösségi jelentőségű fajok kimutatása sem a területről (pl. törpecsiga fajok /*Vertigo* spp./).

3.2.5. Mellékletek

A kezelési egységek lehatárolását mutató térkép:

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (megj. a csillaggal (*) jelölt hrsz-ek és erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett hrsz-ek	Érintett erdőrészek
KE-1	Cseres- és gyertyános-tölgyesek	5,07	Nekézseny: 0115/d*, 0116/2*, Sáta: 077/13b*, 080/a*	Nekézseny: 16/G*, 31/C*, Sáta: 31/D, 31/E*
KE-2	Égeresek	0,99	Nekézseny: 0115/a*, 0115/c, Sáta: 077/13a*, 080/a*	
KE-3	Sziklagyeppek, sztyepprétek, félszáraz gyeppek és sovány gyeppek	20,58	Nekézseny: 0115/a*, 0115/b, 0116/2*, Sáta: 077/11*, 077/13a*, 077/5*, 077/6*, 077/7*, 077/8*, 077/9*, 080/a*, 080/c*	Nekézseny: 31/C*
KE-4	Mezofil gyeppek, franciaperjések	2,07	Nekézseny: 0116/3a*, 0116/3b*, Sáta: 077/13a*, 080/a*, 080/c*	
KE-5	Magassásosok, lápi élőhelyek és fűzcserjések	6,06	Nekézseny: 0115/a*, Sáta: 077/10, 077/11*, 077/7*, 080/a*	
KE-6	Regenerálódó gyeppek és spontán erdők	55,52	Nekézseny: 0115/a*, 0116/2*, 0116/3a*, 0116/3b*, 0116/4, 0116/5, Sáta: 077/10*, 077/11*, 077/13a*, 077/13b*, 077/5*, 077/6*, 077/7*, 077/8*, 077/9*, 080/a*, 080/c*	Nekézseny: 16/G*, 31/B, 31/C*, 31/E*, Sáta: 31/C*, 31/E*
KE-7	Erdőültetvények és idegenhonos származékerdők	23,88	Nekézseny: 114, 0115/a*, 0115/d*, 0116/2*, 0116/3a*, 0116/3b*, Sáta: 077/10*, 077/13a*, 077/5*, 077/6*, 077/7*, 077/9*, 080/a*, 080/b, 080/d, 080/f	Nekézseny: 16/E, 16/G*, 16/H, 16/J, 16/K, 31/A, 31/C*, 31/E*, Sáta: 31/A, 31/B, 31/C*, 31/E*, 31/F

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A teljes tervezési terület országosan védett természeti területtel fedt (Lázbérci Tájvédelmi Körzet). A védett terület elfogadott természetvédelmi kezelési tervvel nem rendelkezik, a főbb kezelési irányelveket és kezelési előírásokat ebben szükséges rögzíteni. Ebből következően a természetvédelmi kezelés alapját jelentő jogszabályi háttér (kezelési terv elkészítése és kihirdetése) a legfontosabb célként jelentkezik a tervezési területen. A terület természetvédelmi kezelési tervének elfogadásáig a természetvédelmi területekre vonatkozó általános szabályokat a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény állapítja meg. A területen az állami tulajdon a meghatározó (97%), az állami földek jelenleg bérbeadás útján hasznosítottak. Az elmúlt években a gazdálkodás intenzitása a korábbi alacsony szintről az eseti kezelések szintjére csökkent.

A tervezési terület 4 db MePAR parcellával fedhető le, melyeken a támogatható területek aránya 40-80% között változik. A jelenleg is gyepként hasznosítható területek mind támogatható területként kerültek lehatárolásra, így fenntartásuk elősegítéséhez az agrár-környezetgazdálkodási támogatások is igénybe vehetők.

A tervezési területen dominál az állami tulajdon (97,3%), ahol Magyar Állam nevében a tulajdonosi jogok és kötelezettségek gyakorlója az agrárpolitikáért felelős miniszter, melyet a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (NFA) útján lát el. A bérleményekbe rögzített előírások kiadásában a nemzeti park igazgatóság nem került bevonásra, így például az ex lege lápra vonatkozó speciális kezelési intézkedések érvényesítése problematikus (pl. kaszálás idejének, módjának megvalósítása).

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

A 2014-2020 közötti időszakra elfogadott új Vidékfejlesztési Program tartalmazza a megadott időszakban igénybe vehető támogatási jogcímeket. A betartandó előírásokat a 2015-2017 között folyamatosan megjelentetett pályázati felhívások tartalmazzák. A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatásokról szóló támogatási rendeletek ugyanakkor továbbra is hatályban maradnak, amíg történik belőlük kifizetés - ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

Továbbra is számos olyan jogcím van, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben. Ezek közül legfontosabbak a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetők el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 jogcím mellett jogosultak az egységes területalapú támogatásra (SAPS) is. Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánjogi erdőgazdálkodók (állami tulajdonosi hányad kevesebb mint 50%) kezelésében lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változó összeg lehet.

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodási és az erdészeti, valamint erdő-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos szolgáltatások, természetmegőrzés tematikus előírascsoportokba integrálódnak. Az agrár-környezetgazdálkodási kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során (lásd VP-4-10.1.1-15 sz.-ú agrár-környezetgazdálkodási kifizetések). Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti katasztrófa (pl. vízkár, szélkár, tűzkár) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, másodlagos erdőkárok megelőzésére ill. erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor ki van zárva (lásd kompenzációs támogatás).

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás vagy a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról készített összefoglaló a tervdokumentáció 7. fejezetében található.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A jelenleg is elérhető támogatási programokkal a terület fenntartó kezelése elvileg megvalósítható (lásd Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó kötelező földhasznosítási előírások; 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet). Mivel a távlati természetvédelmi célként fogalmaztuk meg a mozaikos élőhelyek fenntartását és fejlesztését (mely együtt járhat nem záródott erdő-gyep szerkezetek kialakításával), így ez mindenképp nevesítendő a jövőbeli agrár-erdészeti támogatási rendszerekben.

A rentábilisan nem kezelhető, specifikus, ugyanakkor nagy természetvédelmi értékkel bíró láprétek esetében – más vizes élőhelyekhez hasonlóan – javasolt lehet olyan programcsomag biztosítása, mely a kisléptékű, mozaikos, ebből következően többletköltséggel járó kezelések költségeit fedezni tudja.

A védett természeti területre (Lázbérci Tájvédelmi Körzet) meghatározott természetvédelmi kezelési terv kötelező előírásait úgy szükséges megfogalmazni, hogy az adott agrár- és vidékfejlesztési célprogramokkal megvalósíthatók legyenek a természetvédelmi célkitűzések.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési terület vonatkozásában speciális közösségi jelentőségű élőhelyekkel és fajokkal kapcsolatos új természetvédelmi pályázat nem tervezett a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság gesztorságában. Ennek oka elsősorban a BNPI saját vagyonkezelt területeinek a hiánya a tervezési területen.

3.3.3. Egyéb

A kis kiterjedésű lápréti foltok speciális kezelési feladatait a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság speciális gépparkjával is meg lehet oldani (kis talajnyomású traktorok, önjáró kézi kaszák), de ezt előzetesen egyeztetni szükséges a tulajdonosi jogokat gyakorlóval és a terület bérlőjével.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban: <http://bnpi.hu/naturaterv>

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló tértivevény	Üisz: 34-17/1/2016. 23 levél kiküldése érintetteknek + elektronikus levél (ismert címek esetében)	2016.09.22
Nyomtatott tájékoztató	A BNPI elkészített egy Natura 2000 dossziét, mely a tervezéssel és a Natura 2000 területekkel kapcsolatban számos információval látja el a célzott érintettek körét (elsősorban: gazdálkodók, földhasználók). A dossziéba elhelyeztük a hatályos Natura 2000 gyepek és erdőtüntetői rendszereket, kaszálási bejelentőket, kezelési egység térképet).	A fórumon a jelenlevőknek átadott dossziék száma (10 db)	2016.10.04
Fórum (összes érintett)	Jelenléti ív, emlékeztető, fotódokumentáció	Üisz: 34-17/1/2016.	2016.10.04
Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről	Üisz: 34-17/2/2016.	2016.09.22
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	www.bnpi.hu/naturaterv	

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	Magántulajdonosok (4 címzett), Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (NFA)
Vadgazdálkodók	Vadásztársaság (1 bejegyzett vadgazdálkodó)

Önkormányzatok	• Nekézseny község önkormányzata • Sáta község önkormányzata
Hatóságok	nevesítve: • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdészeti Főosztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Kormányhivatal Földhivatali Főosztály • Ózdi Járási Hivatal Földhivatali Osztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály • Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal - Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kirendeltsége
Civil szervezetek, köztestületek	• Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Észak-Borsodi Helyi Csoportja • Magyar Természetjáró Szövetség • Nemzeti Agrárkamara Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Igazgatósága • Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége • OMVK Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területi Szervezete • Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület
Kezelők, egyéb szolgáltatók	• ÉMÁSZ Hálózati Kft.
Helyi lakosság	Az érintett települések lakosai

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága BOG/01/5032-2/2016. ügyiratszámom adott véleményében jelezte, hogy „a kezelési egységek „kötelezően betartandó” illetve „önkéntesen vállalható” előírás-javaslatait és erdőgazdálkodásra vonatkozó megállapításait – szakmai szempontból – elfogadhatónak ítélem, a kötelezően betartandó előírások mellett az önkéntesen vállalható előírás-javaslatok – megvalósulásuk esetén – az erdők természetességi állapotának kedvező változását eredményezik”.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztálya 10235/2016. ügyiratszámom kiadott véleményében a terület vonatkozásában kiemelte a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény 5. és 7. paragrafusait, a gyomnövények megtelepedését és terjedését megakadályozó előírások és a termőföld kisajátítás esetén

fennálló termőföld igénybevétellel kapcsolatban. A tervezési terület fenntartási tervének tervezete ellen földvédelmi szempontból kifogást nem emeltek.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya BO/16/15132-2/2016. ügyiratszámom kiadott véleményében jelezte, hogy *„a fenntartási tervben megfogalmazott kezelési javaslatok, stratégiák, elősegítik a természetvédelmi célkitűzések megvalósítását. A Főosztály a fenntartási tervben foglaltakkal egyetért, annak elfogadását támogatja, azzal kapcsolatosan további megjegyzést nem tesz.”*

A terv dokumentáció módosítására vonatkozó további érdemi észrevételek nem érkeztek. A tervkészítő a szaktárcának (mint megbízónak) a véleményekkel átdolgozott tervváltozattal egyidejűleg a beérkezett iktatott véleményeket a fórum emlékeztetője is megküldte.

4. Felhasznált irodalom

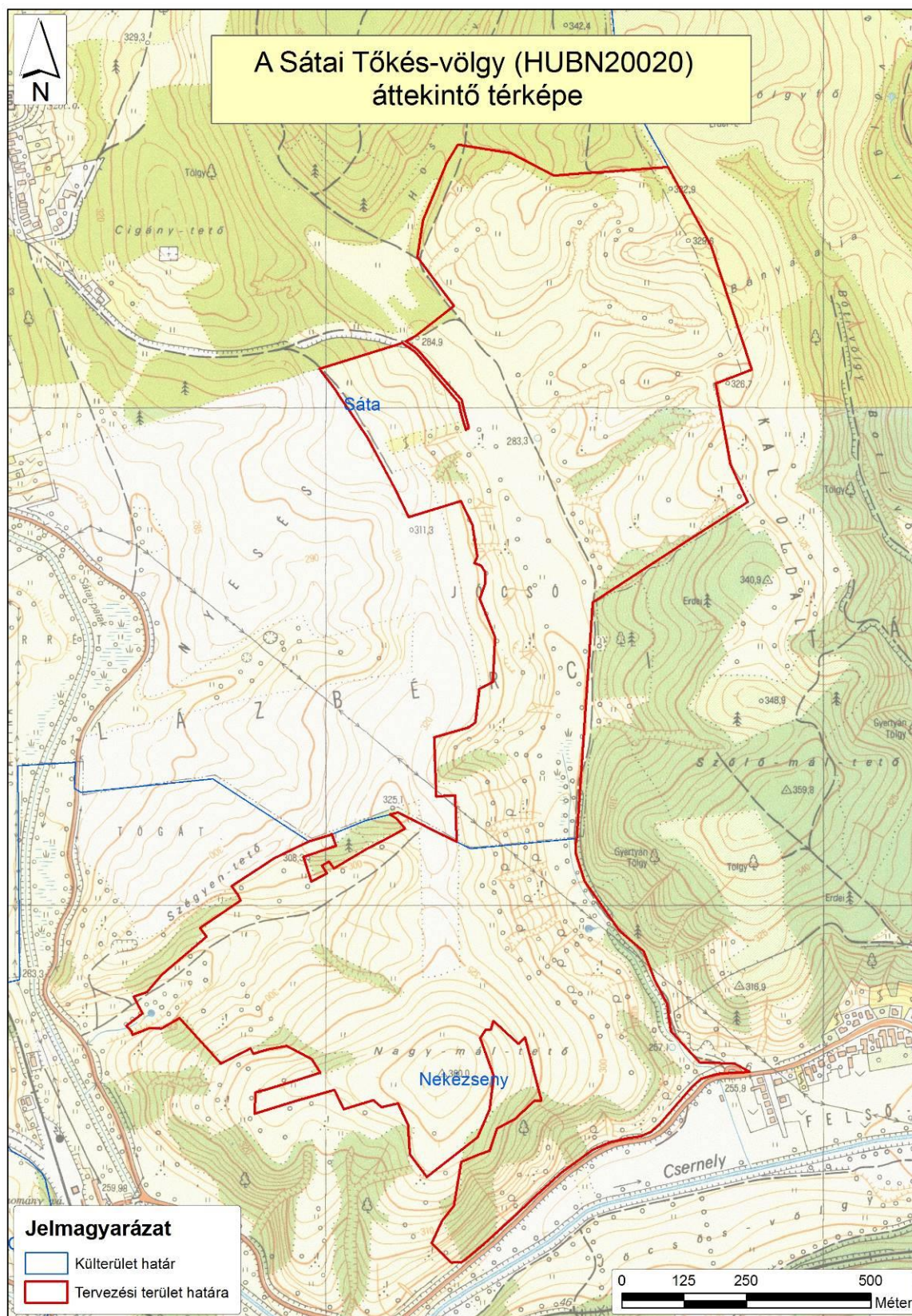
- Bölöni J., Molnár Zs., Kun A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. A hazai vegetációtípusok leírása és határozója. ÁNÉR 2011. MTA ÖBKI, pp. 441.
- Dövényi Z. (szerk.) (2010): Magyarország kistájainak katasztere, az első kiadást szerkesztette: Marosi S. és Somogyi S., Második, átdolgozott és bővített kiadás, Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. ISBN 978-963-9545-29-8.
- Frank T. (2000): Természet – Erdő – Gazdálkodás. – Az MME Könyvtára: 16.
- Haraszty L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. - Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár, 956 pp.
- Lájer K. (1998): Bevezetés a magyarországi lápok vegetáció-ökológiájába. – Tilia 6: 84-238.
- Marosi S. – Somogyi S (szerk.) (1990): Magyarország kistájainak katasztere I-II. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.
- Sulyok J., Schmotzer A. (1999): Adatok a Tarna-vidék és a Bükk északi előterének flórájához. – Kitaibelia 4 (2): 367-380.
- Vojtkó A. (2001): A Bükk hegység flórája. – Sorbus 2001 Kiadó, Eger.
- Földművelésügyi Minisztérium (szerk.) (2014): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. Budapest 36 pp.

Világháló helyek:

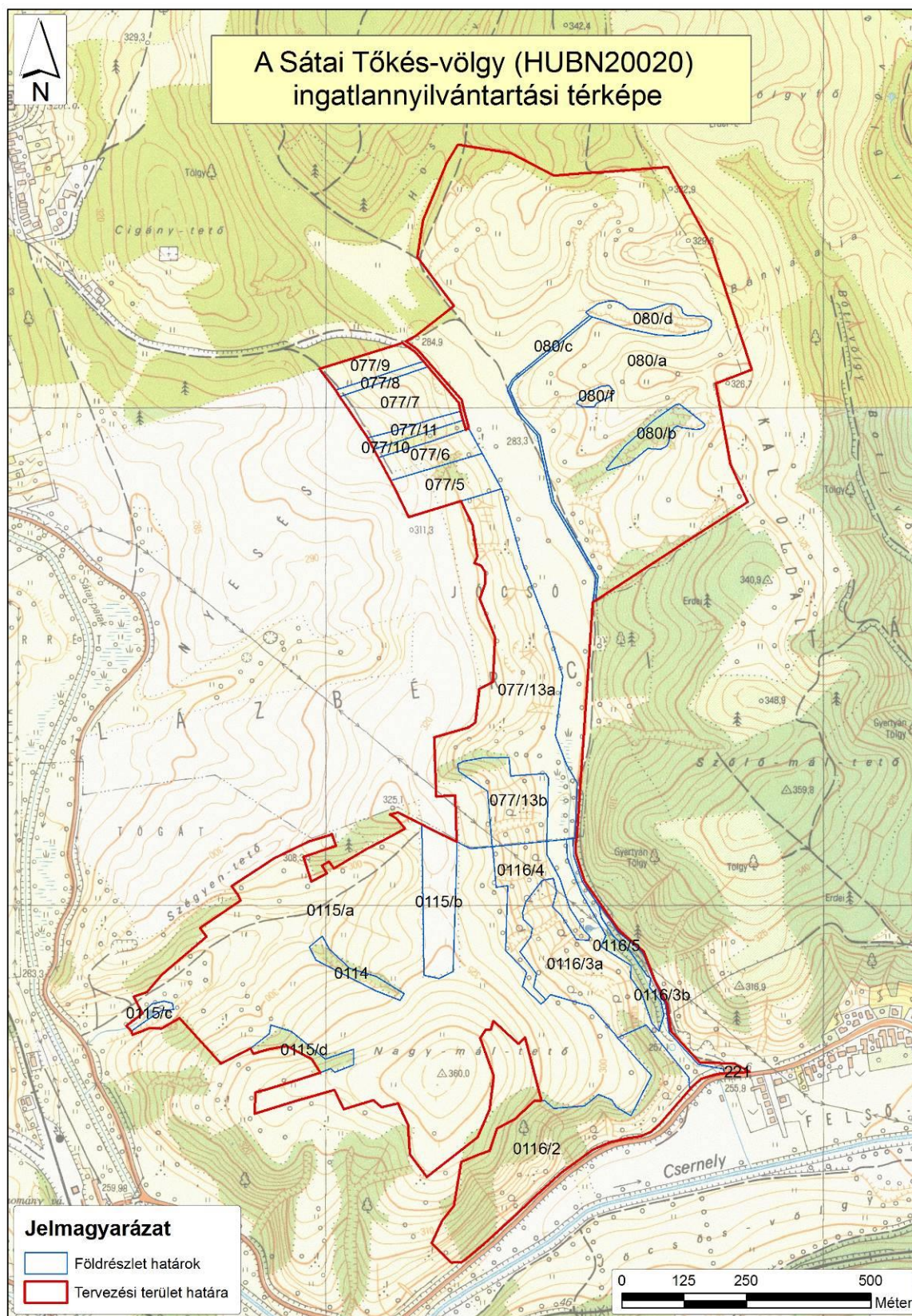
https://www.nebih.gov.hu/szakteruletek/szakteruletek/erdeszeti_igazgatosag/erdeszet_szakteruletek/erdotervezes/korz_erd
<https://www.mepar.hu/mepar/>
<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>
<http://www.utadat.hu/>
<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>
<http://turistautak.hu/>
<http://www.novenyzetiterkep.hu>
http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal
<http://natura2000.eea.europa.eu>

5. Térképek

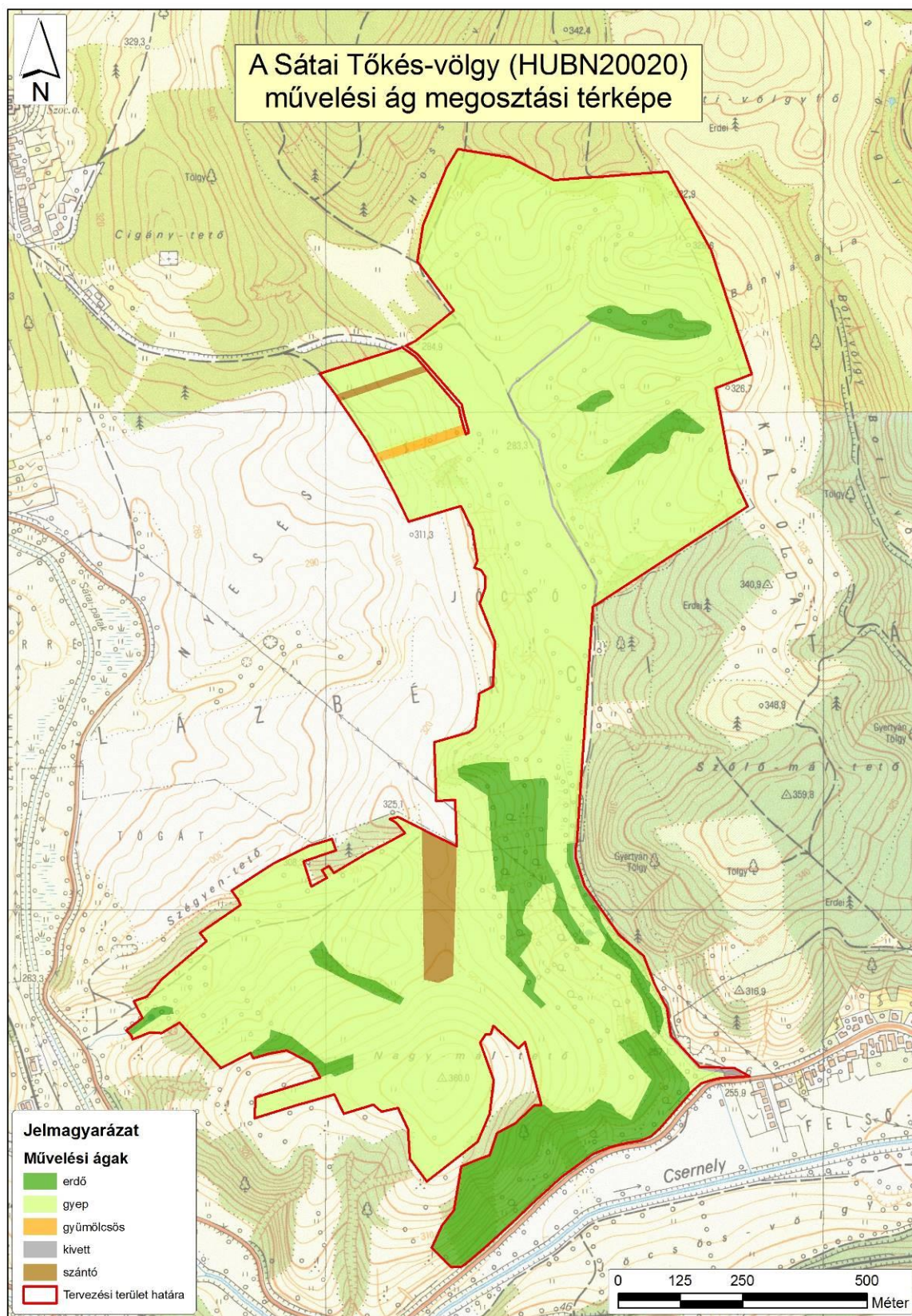
- 1) A tervezési terület áttekintő térképe
- 2) A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe
- 3) A tervezési terület művelési ág megosztási térképe
- 4) A tervezési terület erdészeti térképe
- 5) Az országos ökológiai hálózat térképe
- 6) A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)
- 7) A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe

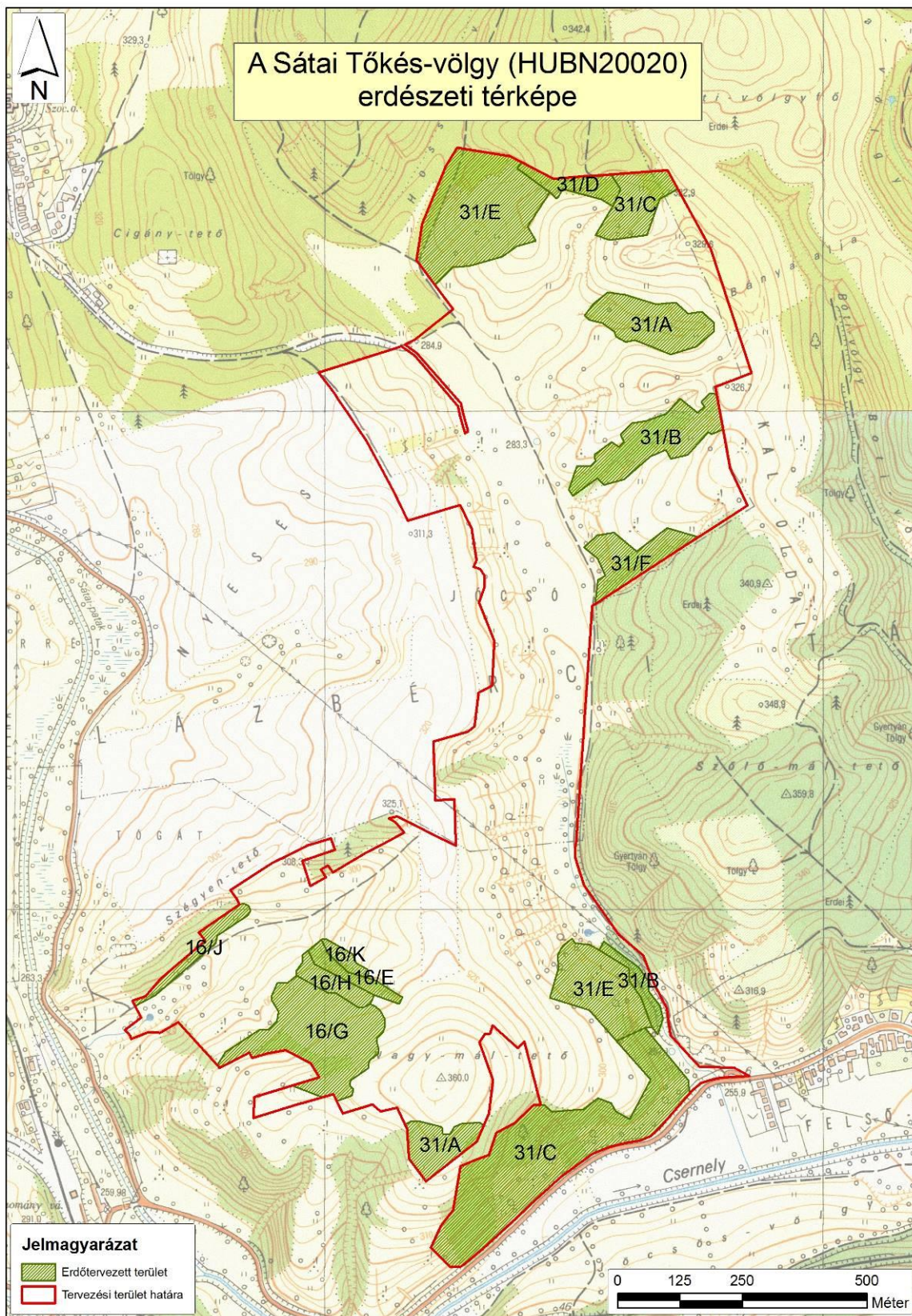
1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe

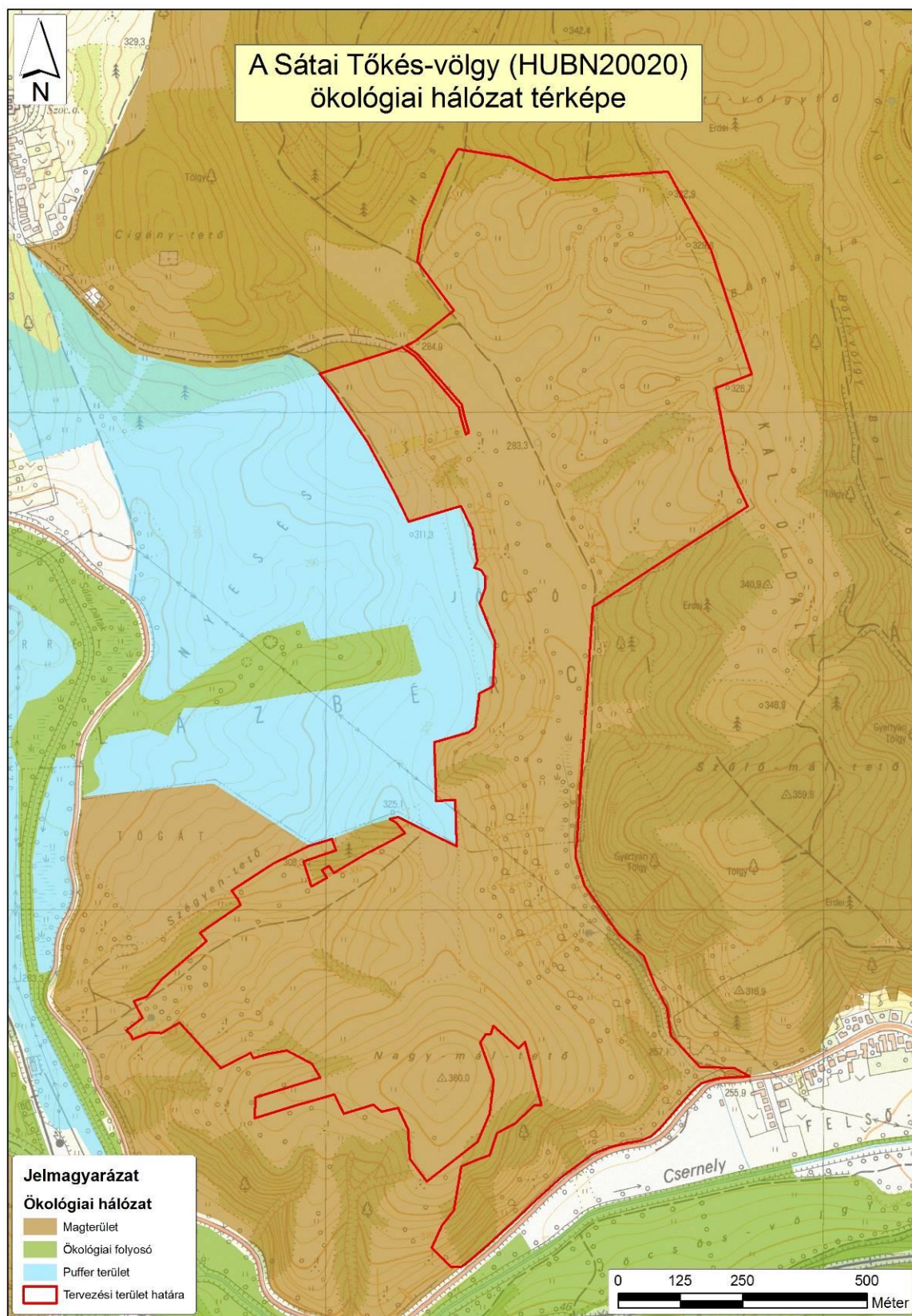
2. ábra: A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe

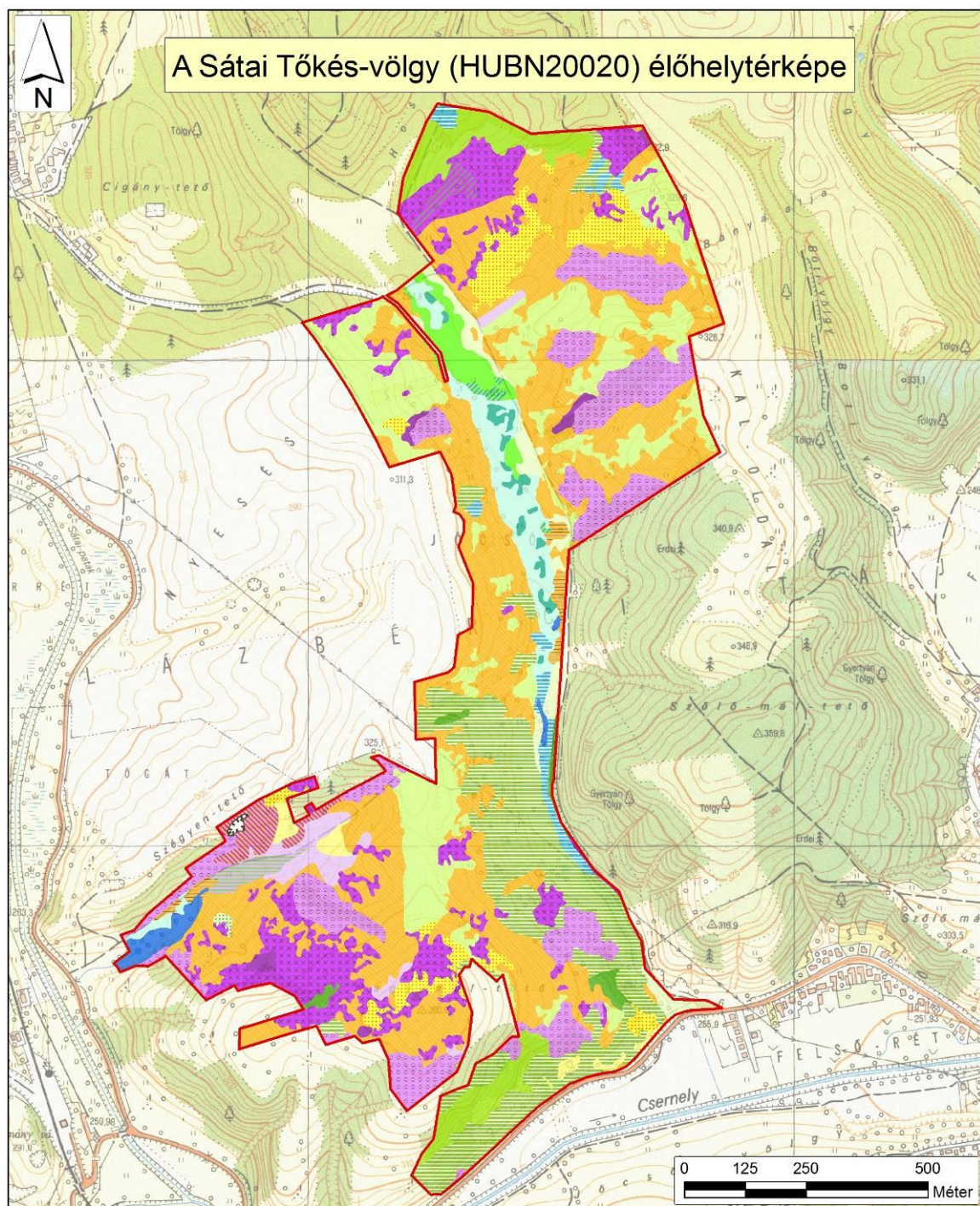
3. ábra: A tervezési terület művelési ág megosztási térképe

4. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe

5. ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe

Jelmagyarázat

Élőhelytérkép

Á-NÉR 2011 alapján

B5 – Nem zombékoló magassárrétek

D1 – Meszes láprétek, rétlápok

D34 – Mocsárrétek

E1 – Franciapéjés rétek

E34 – Hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrűgyepek

H3a – Köves talajú lejtősztyepek

H4 – Erdőssztyeprétek, félszáraz intásrétek, száraz magaskördők

J1a – Fűzlápok

J5 – Egerligetek

K2 – Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek

L2a – Cseres-kocsánytalan tölgyesek

OB – Jellegtelen úde gyepek

OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek

P2a – Úde és nedves cserjések

P2b – Galagonyás-kökénys-borókás száraz cserjések

P2c – Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű fajok uralkodó állományok

RA – Őshonos fajú fascioportók, fascrok, erdősavók

RB – Őshonos fajú puhafás jellegtelen vagy pionir erdők

RC – Őshonos fajú keményfás jellegtelen erdők

RDb – Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők

S1 – Ültetett akácok

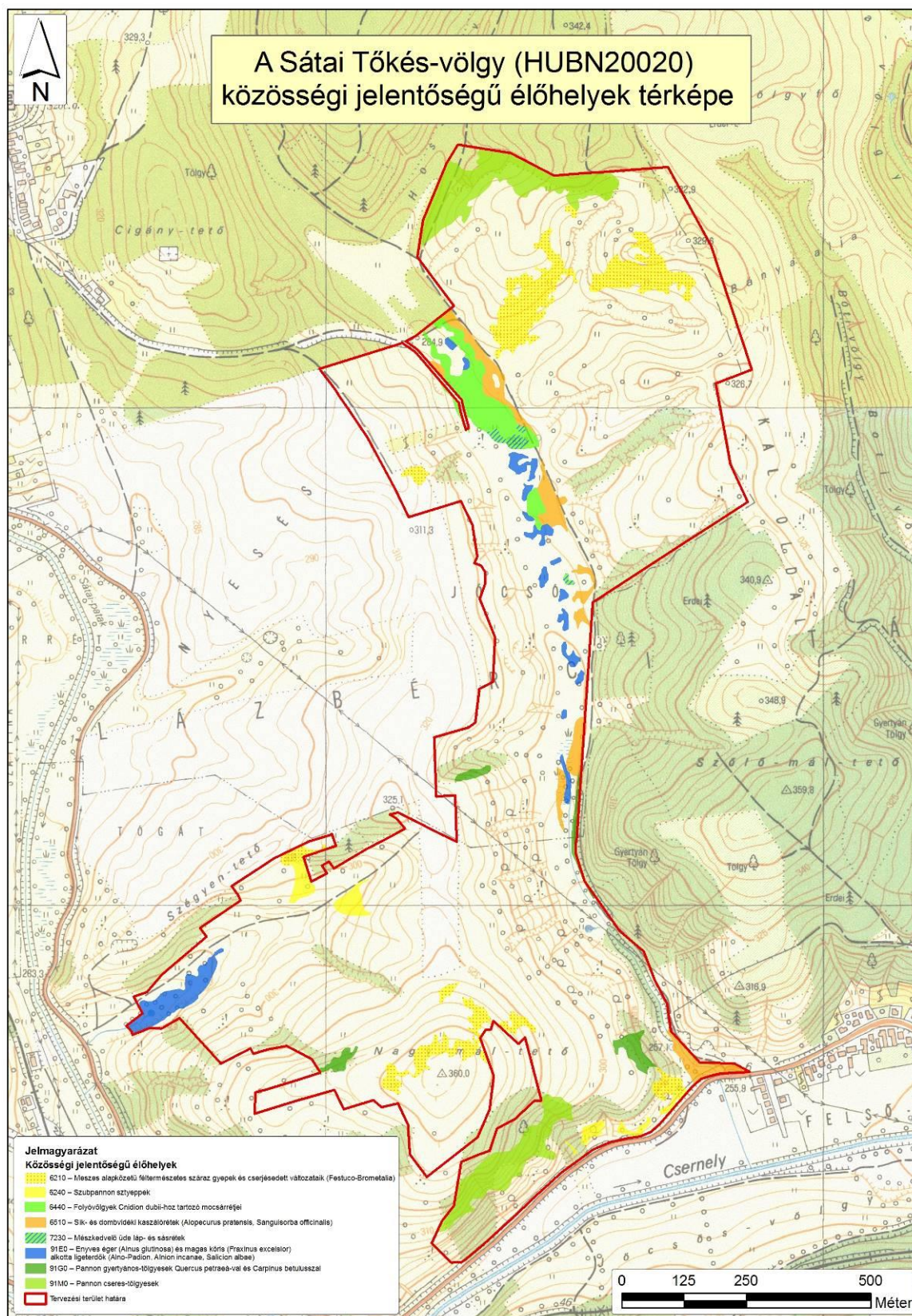
S4 – Ültetett erdei- és feketefenyvesek

S6 – Nem őshonos fafajok spontán állományai

U7 – Homok-, agyag-, lözeg- és kavicsbányák, dűgő- és kukigödörök, mesterséges löszfalak

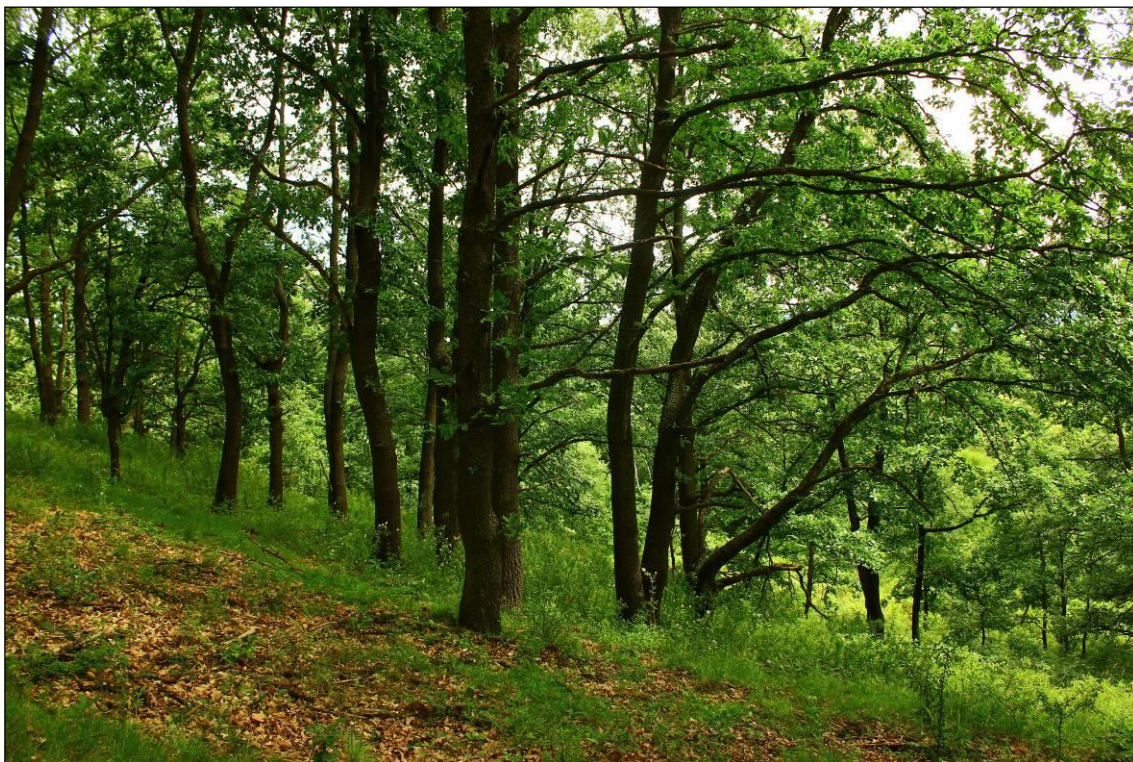
Tervezési terület határa

6. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)

7. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe

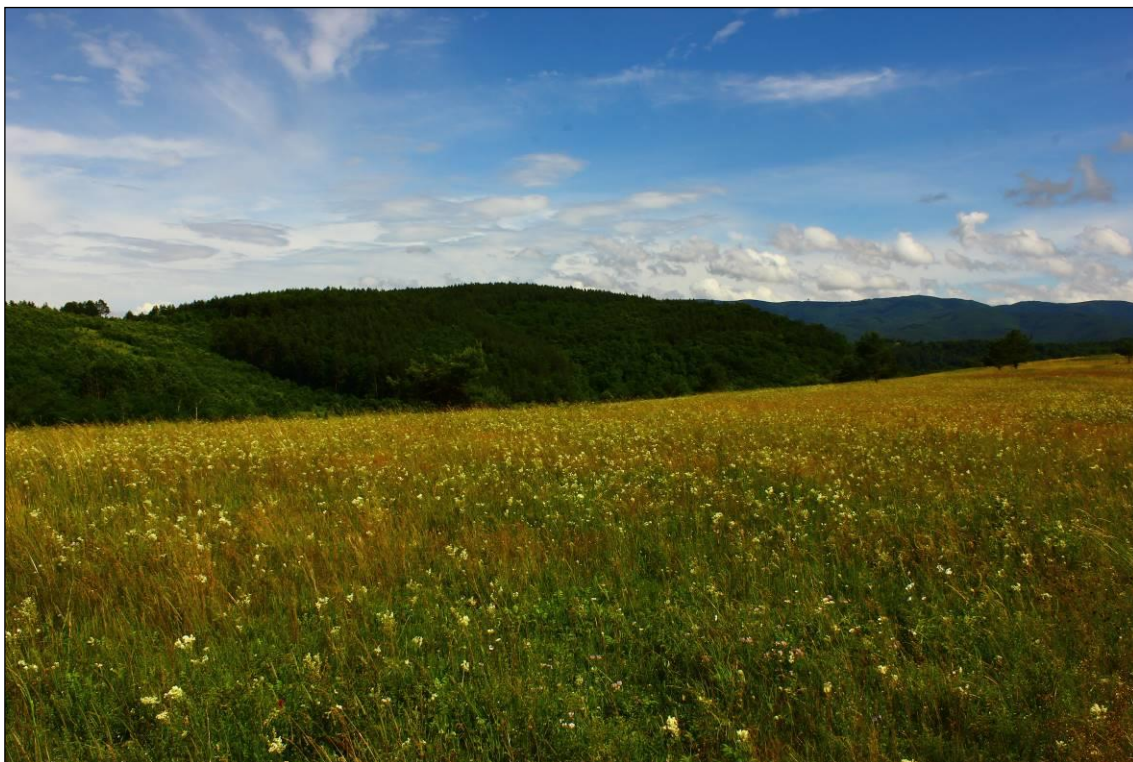
6. Fotódokumentáció

1) kép: Cseres-tölgyes a tervezési terület északi részén (KE-1)

2) kép: Égeres füzes konszociációja a Tőkés-völgyben (KE-2)

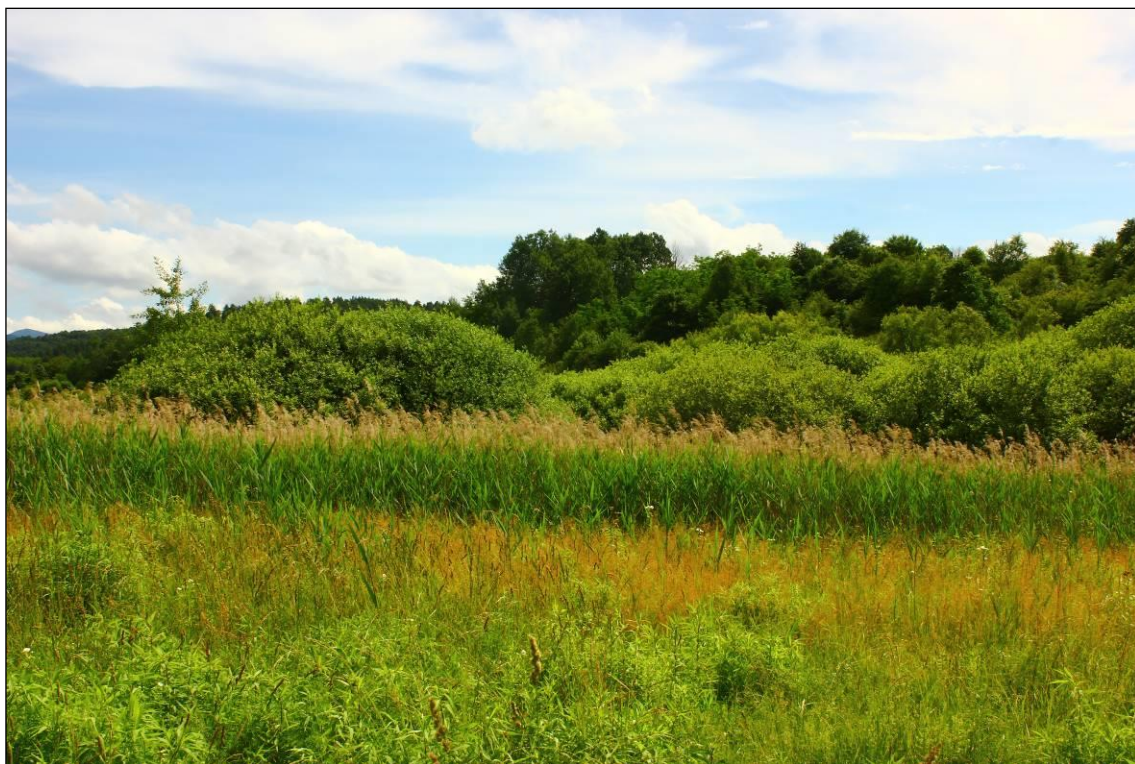
3) kép: Félszáraz gyepek a Nagy-Mál-tetőn (KE-3)

4) kép: Völgytalpi, cserjésedő franciaperjerétek (KE-4, KE-6)

5) kép: Hússzínű ujaskosbor a lápréten (KE-5)

6) kép: A lápréten a fűzcserjék záródása és a nádasodás a leromlást jelzi (KE-5)

7) kép: Kiritkuló erdeifenyves telepítések és spontán erdők a Nagy-Mál-tetőn (KE-6, KE-7)

7. Összefoglaló a 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról a Natura 2000 fenntartási tervek Agrártámogatások fejezetéhez

A Közös Agrárpolitika (KAP) 2013. évi reformja még nagyobb hangsúlyt fektetett arra, hogy a mezőgazdaság és a természetvédelem érdekei közeledjenek egymáshoz. A biotikus és abiotikus környezet védelme és megőrzése egy hosszútávon fenntartható mezőgazdaság, valamint a biztonságos és egészséges élelmiszer termelés alapja – mindezek prioritást élveztek az Unió egyik legnagyobb politikájának újragondolásánál.

Az alábbiakban elsősorban azok a támogatások kerülnek felsorolásra – rövid leírásokkal – amelyek közvetlenül vagy közvetve hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a Natura 2000 területek állapota megőrződjön és/vagy javuljon, illetve jellegük miatt mindenképpen hatással lehetnek a Natura 2000 területekre.

KAP I. pillér Közvetlen támogatások

1.) Alaptámogatás

A támogatás célja:

A támogatás célja a mezőgazdasági termelők területalapon megvalósuló jövedelemstabilizációja. A támogatás révén a termelési, éghajlati illetve piaci folyamatokból fakadó negatív hatások következtében megjelenő jövedelemcsökkenés hatásának mérséklésére nyílik mód.

A támogatás igénybevételének feltételei:

Az igénybevétel feltételeit az *Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás, valamint az ahhoz kapcsolódó átmeneti nemzeti támogatás igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 5/2015. (II. 19.) FM rendelet* tartalmazza.

A közvetlen kifizetéseket minimum korlátja:

- legalább 1 hektár SAPS jogosult terület megléte,
- vagy ha a támogatást kérelmező állatokra vonatkozó termeléshez kötött támogatásban részesül, de nincs 1 ha SAPS jogosult területe, akkor 100 EUR támogatás a minimumküszöb.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az **egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) FM rendelet)** keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmekre vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 145 euró (45 800Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot

megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

2.) Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás (zöldítés)

A támogatás célja:

Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös gyakorlatok kötelező előírásának célja, hogy a mezőgazdasági tevékenységet végzők nagyobb mértékben járuljanak hozzá a környezeti és természeti erőforrások megőrzéséhez.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről szóló 10/2015. (III. 13.) FM rendelet tartalmazza.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Mentességi feltételek

A zöldítési gyakorlatok betartása alól általános mentességet élveznek az ökológiai gazdálkodást folytató mezőgazdasági termelők és a mezőgazdasági kistermelői támogatásban részesülő gazdálkodók. Továbbá bizonyos feltételek teljesülése esetén az egyes előírások betartása alól is mentesülhet az érintett gazdálkodó, melyre vonatkozóan a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapít meg szabályokat.

Teljesítendő előírások:

Az előírások három gyakorlatot fednek le:

- állandó gyepterületek fenntartása,
- növénytermesztés diverzifikálása
- ökológia jelentőségű terület (EFA) kijelölése a mezőgazdasági területeken.

Állandó gyepterületek fenntartása:

Állandó gyepek az a terület minősül, ahol a gyepet vagy egyéb takarmánynövényt vetés nélkül vagy vetéssel termesztik és a mezőgazdasági üzem vetésforgójában legalább öt évig nem szerepel. Az állandó gyepek minősített területek fedvényként lehatárolásra kerülnek a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerben (MePAR), mely fedvény évenként felülvizsgálatra kerül.

Az állandó gyepterületek részét képezi a *környezetileg érzékeny állandó gyepek* csoportja, melybe jelenleg Magyarországon a Natura 2000 védettség alatt álló gyepek tartoznak. A környezeti szempontból érzékeny gyepterületek feltörésére kizárólag az illetékes nemzeti park igazgatóságok írásos hozzájárulásával van lehetőség.

Az állandó gyepek összterületét tagállami szinten kell biztosítani. Amennyiben az állandó gyepterületek aránya a 2015. évben megállapított referencia arányhoz (12,57 %) képest 5%-nál nagyobb mértékben csökken, visszaállítást kell elrendelni. A visszaállítási kötelezettséget a jogszabályban foglalt eljárás alapján a Magyar Államkincstár állapítja meg. Natura 2000 gyepek engedély nélküli feltörése esetén a referencia aránytól függetlenül visszaállítási kötelezettséget határoz meg a területileg illetékes kormányhivatal.

Terménydiverzifikáció:

Azok a gazdálkodók, akik

- 10 és 30 hektár közötti szántóterülettel rendelkeznek legalább két különböző növénykultúrát kötelesek termeszteni. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át;
- 30 hektárt meghaladó nagyságú szántóterülettel rendelkeznek legalább három különböző növénykultúrát kötelesek termeszteni. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló kultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át, a két legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra együttes részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 95%-át.

Terménydiverzifikáció szempontjából az adott táblán az a növény vehető figyelembe, amelyik május 1-től szeptember 30-ig terjedő időszakban a leghosszabb ideig van a területen. A növénykultúrák különbözőségét a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet határozza meg.

Ökológiai jelentőségű területek kijelölése:

A 15 hektár fölötti szántóterületen gazdálkodók kötelesek szántóterületük legalább 5 %-ának megfelelő kiterjedésű ökológia jelentőségű terület kijelölni.

Ökológiai jelentőségű területnek (EFA) a következők tekinthetők:

- paragon hagyott terület (amennyiben a pihentetési időszak legalább 2017. január 1. napjától augusztus 31. napjáig tart);
- terasz;
- tájelem (fás sáv, magányosan álló fa, fa- és bokorcsoport, táblaszegély, kis kiterjedésű tó, kunhalom, gémeskút);
- vízvédelmi sáv (folyóvíz és állóvíz melletti) és táblaszegély;
- erdőszélek mentén fekvő támogatható sáv (termeléssel vagy termelés nélkül);
- rövid vágásfordulójú fás szárú energetikai ültetvény;
- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételeének részletes szabályairól szóló 88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet és az 1305/2013/EU rendelet és a Erdősítés támogatása című VP5-8.1.1.-16 kódszámú felhívás alapján erdősített terület (a továbbiakban: erdősített terület)), mely 2008. évben még támogatható területnek minősült az egységes területalapú támogatás tekintetében;;
- ökológiai jelentőségű másodvetés;
- nitrogénmegkötő növényekkel bevetett terület.

A célterületként elszámolható területnek nem kell feltétlenül támogatható területnek lennie. Lehetőség van továbbá a szomszédos, nem saját kezelésben lévő EFA területek elszámolására is, amennyiben annak vagyonkezelője nem jelzi, hogy nem járul hozzá az adott terület EFA-ként való elszámolásához.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 81 euró (25 200 Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

3.) Területalapú termeléshez kötött támogatások

A támogatás célja:

A termeléshez kötött támogatások célja az egyes érzékeny ágazatok célzott támogatása. Ezen ágazatok esetében a piaci helyzet vagy a termelési sajátosságok alapján válik szükségessé külön források biztosítása. E jogcímek keretében azon termelők jutnak – az alaptámogatáson és a zöldítési támogatáson felül - többlettámogatáshoz, akik a tárgyévben érdemi és ténylegesen megvalósuló termelést végeznek.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit a *termeléshez kötött közvetlen támogatások igénybevételének szabályairól* szóló 9/2015. (III. 13.) FM rendelet tartalmazza.

Termeléshez kötött közvetlen támogatás az alábbi támogatási jogcímekre vehető igénybe:

- a) rizstermesztés támogatása,
- b) cukorrépa termesztés támogatása,
- c) zöldségnövény termesztés támogatása
- d) ipari zöldségnövény termesztés támogatása,
- e) extenzív gyümölcsstermesztés támogatása,
- f) intenzív gyümölcsstermesztés támogatása
- g) szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- h) szálás fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- i) ipari olajnövény termesztés támogatása.

Fő szabály szerint az egyes jogcímek esetében a támogatható terület nagyságának legalább egy hektárnak kell lenni. Kivéve a zöldségnövény termesztés támogatását valamint az extenzív és az intenzív gyümölcsstermesztés támogatását, ahol a támogatható terület nagysága 0,3 hektár, de az egységes területalapú támogatási kérelem alapján jóváhagyott területnek legalább egy hektárnak kell lenni.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján a következő táblázatban bemutatottak alapján alakul.

Jogcím megnevezése	2017. évi becsült támogatás, forint	2017. évi keret, millió forint
rizstermesztés támogatása	226 513	620,1
cukorrépa termesztés támogatása	143 534	2 480,4
zöldség-növény termesztés támogatása	86 288	1 567,6
ipari zöldség-növény termesztés támogatása	59 432	3 558,7
extenzív gyümölcsstermesztés támogatása	73 170	3 031,2
intenzív gyümölcsstermesztés támogatása	122 353	2 084,9
szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	51 435	4 172,6
szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	23 428	4 172,6
ipari olajnövény termesztés támogatása.	73 290	438,4

Forrás: A 2017. évi Egységes Kérelemben kérelmezett adatok alapján készült modellszámítás során FM által becsült érték.

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

Piacszervezés (Piaci Támogatások)

Piaci Támogatások tekintetében a Natura 2000 területek állapotának megőrzéséhez és/vagy javításához kapcsolódóan a *zöldség-gyümölcs termelői szervezetekről* szóló 50/2017. (X. 10.) FM rendelet 4. mellékletében megfogalmazott, a zöldség-gyümölcs termelői szervezetek operatív programjába beépíthető **környezetvédelmi tevékenységek** lehetnek relevánsak.

A támogatásra jogosultak a miniszter által elismert zöldség-gyümölcs szervezetek, amelyek **termelő** tagjainak termelő tevékenységéhez kötődően hajthatja végre a miniszter által elfogadott operatív programba beépített környezetvédelmi intézkedést.

A támogatás összege az adott operatív program kiadásainak mértékétől függ, ezért a támogatás kerete és összege esetenként kerül meghatározásra.

A mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról, és a 922/72/EGK, a 234/79/EK, az 1037/2001/EK és az 1234/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2013. december 17-i 1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: 1308/2013/EU rendelet) 33. cikkének (5) bekezdése alapján a termelői szervezetek számára előírás, hogy

- a) az operatív programoknak tartalmazniuk kell két vagy több környezetvédelmi intézkedést; vagy
- b) az operatív programok kiadásainak legalább 10%-át környezetvédelmi intézkedésekre kell fordítani.

Amennyiben a termelői szervezet termelő tagjainak legalább 80%-a az **1305/2013/EU rendelet 28. cikkének (3) bekezdése** szerinti **agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalások** közül egyet vagy többet vállalt, e kötelezettségvállalások mindegyike az 1308/2013/EU rendelet 33. cikk (5) bekezdés első albekezdés a) pontjában említett **környezetvédelmi intézkedésnek számít**. Ebben az esetben azonban a kötelezettségvállalások teljesítése nem támogatható a működési alapból. Az agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalások leírása a **Vidékfejlesztési Program M10 - Agrár-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos intézkedések** című fejezetében, illetve az ezen fejezet alapján meghirdetett **két pályázati felhívásban** (lásd később) található. *A kettős támogatás elkerülése érdekében az operatív program környezetvédelmi intézkedéseinek a Vidékfejlesztési Program intézkedéseivel való összhangját a jogszabályok szigorúan meghatározzák.*

Az operatív programban végrehajtott környezetvédelmi intézkedéseknek

- összhangban kell lenniük a környezetvédelmi intézkedések nemzeti keretével;
- összeegyeztethetőnek és kiegészítőnek kell lenniük az operatív program keretében végrehajtott, más környezetvédelmi intézkedésekkel, adott esetben a termelői szervezet tagjai által végrehajtott és a Vidékfejlesztési Program keretében támogatott, agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalásokkal, és ki kell egészíteniük azokat.

Az operatív programba beépíthető környezetvédelmi intézkedések és az azokhoz tartozó tevékenységek nem kimerítő felsorolása az FM rendelet 4. mellékletében megtalálható. Ezek az alábbiak:

Talajvédelemmel és Tápanyag-gazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések

- Komposzt használata
- Zöldtrágya használata
- Szerves- és/vagy biotrágya használata
- Erózió és defláció elleni védelem

Vízgazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések

- Öntözőrendszerek fejlesztése, illetve a már létező öntözőrendszerek cseréje hatékonyabb rendszerekre (az öntözött területek korszerűsítése)
- A víz tisztítását és újrafelhasználását szolgáló beszerzés és/vagy fejlesztés
- Talajtakarás alkalmazása a vízvesztesség csökkentése érdekében

A klímaváltozás mérséklését célzó környezetvédelmi intézkedések

- Megújuló energiaforrásokat felhasználó fűtésrendszer kialakítása
- Energiatakarékosabb termelési eszközök és módszerek használata
- Kapcsolt hő- és energia-termelés a termesztés és az áruvá készítés során keletkező zöldség-gyümölcs hulladékok felhasználásával

Hulladékgazdálkodással kapcsolatos intézkedések

- A biológiailag lebomló szerves anyagok aerob lebontása és további felhasználásra alkalmassá tétele (Komposztkészítés)
- A növényi maradványok energetikai célú főlhasználásának elősegítése
- Biológiai úton lebomló kötőanyag használata a gazdaságokban
- Biológiai és oxo-biológiai úton lebomló műanyagok használata a termesztésben
- Szelektív hulladékgyűjtés

Integrált növényvédelemre irányuló intézkedések

- Tápanyag-gazdálkodási terv készítése/készíttetése és végrehajtása

- A kedvezőtlen műszaki jellemzőkkel rendelkező növényvédelmi gépek és növényvédőszer kijuttatására szolgáló berendezések helyettesítése korszerűbb gépekkel és eszközökkel
- Biológiai növényvédelmi eszközök és készítmények alkalmazása
- A kertészeti oltás alkalmazása a növényvédőszer használatának csökkentése érdekében
- Alternatív gyomirtási eljárások használata
- Rezisztens és toleráns fajták alkalmazása
- Integrált gazdálkodás
- Ökológiai gazdálkodás

A természetes élőhelyek és a biodiverzitás fenntartására irányuló intézkedések

- Méhekkal, poszméhekkal történő beporzást alkalmazó termesztéstechnológiák elterjedésének elősegítése

KAP II. pillér

A Vidékfejlesztési Program 2014-2020-ból elérhető támogatások

Mezőgazdasági támogatások

- 1) VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 2) VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 3) VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 4) VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 5) VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások
- 6) VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése
- 7) VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- 8) VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

Erdészeti támogatások

- 1) VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 2) VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- 3) VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
- 4) VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
- 5) VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
- 6) VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése
- 7) VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése
- 8) VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
- 9) VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
- 10) VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek
- 11) VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
- 12) VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

Egyéb releváns támogatások

- 1) VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései

MEZŐGAZDASÁGI TÁMOGATÁSOK

VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2015) és VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2016)

A két felhívás fő céljai a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése. Kiemelten kívánja továbbá támogatni a biodiverzitás megőrzését a természetes életkörülményeik között (a gazdaságban), a természet, a víz, és a talaj védelmét a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a **környezettudatos gazdálkodás** és fenntartható tájhasználat kialakításával.

Fenti célokat a felhívások úgy próbálják elérni, hogy a gazdálkodók olyan **önkéntes vállalatokat** tehetnek, amelyeknek pozitív környezeti hozzáadott értékei vannak. Ezekért az önkéntes vállalatokért cserébe a gazdálkodók normatív, vissza nem térítendő, területalapú támogatásban részesülnek. A kötelezettségvállalási időszak **5 év**, amely időszak alatt a gazdálkodók éves szinten az egységes kérelemmel keresztül igényelhetik a kifizetést.

Az AKG 2015 felhívás esetében a gazdálkodók 16 különböző tematikus előíráscsoportból (TECS) választhattak a támogatási kérelmeik összeállítása során. A 16 TECS-ből 4 horizontális, 12 pedig zonális előíráscsoport volt. A különbség a két kategória között az, hogy míg a horizontális TECS-ek az adott földhasználati kategóriának megfelelően az országban **bárhol** igényelhetők, addig a zonális TECS-ek igénylései a földhasználati kategórián belül **adott területi lehatároláshoz** kötöttek (pl. MTÉ területek). Az AKG 2016 felhívás esetében két horizontális TECS: a horizontális szántó és a horizontális ültetvény került meghirdetésre.

A TECS-ken belül vannak úgynevezett alapvállalatok (*zonális TECS-ekben bővítettek ezek az alapvállalatok*), amelyeket a gazdálkodóknak kötelező betartani és mindezek mellé a támogatásban résztvevő gazdálkodók kötelesek legalább kettő választható előírást is választani. Az előírásokhoz annak függvényében, hogy mekkora a környezeti hozzáadott értékük és mekkora többletköltséget (esetleg bevételkiesést) generálnak a gazdálkodónak adott támogatási összeg van rendelve, ezek összeadásából áll össze a végső támogatási összeg, amit a gazdálkodó évente megkap. Továbbá mindkét felhívás kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

Az AKG 2015 felhívás esetében 2015. december 31.-én zárult le a támogatási kérelem benyújtási időszak, az AKG 2016 felhívás esetében pedig 2016. december 2.-án.

VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO)

A felhívás célja egyrészt a konvencionális területek **ökológiai művelés alá vonásának ösztönzése**, másrészt az ökológiai művelésbe vont területeken a **gazdálkodási mód fenntartása**. Az ökológiai gazdálkodási támogatás olyan **önkéntes alapon** működő kifizetési rendszer, amelyben a résztvevők az ökológiai gazdálkodási célok elérésének érdekében a gazdálkodásuk során többlet tevékenységek elvégzését vállalják.

A támogatás feltétele az ökológiai gazdálkodás minősítési előírásainak megfelelő gazdálkodás folytatása a kötelezettségvállalás **5 éves** időtartama alatt az átállás alatt levő és az átállt területeknél egyaránt. A 889/2008/EK rendelet 36. cikk (1) bekezdése értelmében az átállási időszak:

- a) szántóföldi földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- b) gyepek földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- c) ültetvény földhasználati kategória esetében 3 egymást követő év;

A 2016. január 1-én átállt ökológiai státuszban lévő kötelezettségvállalással érintett egybefüggő területek **fenntartási támogatásban** részesülnek a kötelezettségvállalás 5. évére.

Az átállási időszak kezdete Magyarországon elismert, a 834/2007/EK rendelet szerinti ökológiai tanúsító szervezet igazolása alapján kerül meghatározásra. Az átállási időszak meghosszabbítása nem lehetséges. A támogatással érintett terület ökológiai státusza (besorolása) a kötelezettségvállalás ideje alatt minden évben január 1-i állapot szerint kerül megállapításra és ez alapján kerül meghatározásra az áttérési/fenntartási támogatás összege. A gazdálkodók a kifizetést minden évben az egységes kérelemmel keresztül igényelhetik.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

Az ÖKO felhívás esetében a támogatási kérelem benyújtási időszak 2015. december 31.-én zárult.

VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a gazdálkodóknak, akik Natura 2000 mezőgazdasági területeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság úgy kerül meghatározásra, hogy amennyiben a támogatási kérelemben benyújtott igényelt tábla terület, illetve az igényelt tábla több mint 50%-a a Natura 2000 tematikus fedvényre esik, akkor az igényelt tábla egész terület az adott fedvényre esőnek tekintendő – ez után fogja kapni a gazdálkodó a támogatási összeget.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, illetve egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

A felhívás célja az agrár-élőhelyek környezeti hozzáadott értékének növelése, az élőhelyek közötti mozaikosság, illetve ökológiai folyosók biztosítása különböző telepítésekkel. A gazdálkodók 4 különböző célterületi telepítés közül választhatnak:

- 1) zöldugor
- 2) gyepek
- 3) sövény
- 4) méhlegelő

Egy mezőgazdasági táblára csak egy célterület valósítható meg, kivétel a sövénytelepítés, ami a többi célterületi telepítéssel kombinálható. A felhívásra **kizárólag** támogatásra jogosult

szántó hasznosítású területtel lehet pályázni – a gyepfeltörés szigorúan tilos. Gazdálkodók a támogatás **keretében egyszeri telepítési költség kifizetésben** részesülnek, ettől függetlenül az adott célterületi telepítést a felhívásban meghatározott ideig fenn kell tartaniuk:

- 1) zöldugar – 3 év
- 2) gyep – 5 év
- 3) sövény – 5 év
- 4) méhlegelő – 3 év.

A zöldugar, gyep és méhlegelő célterület az AKG és ÖKO felhívásokkal kombinálható, az ezen felhívás keretében elvégzett telepítés azokban a támogatásokban fenntartható. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 31.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése

A felhívás célja a területi vízvisszatartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása. Mindemellett a felhívás hozzájárul a biodiverzitás megőrzéséhez, valamint a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosításához. Két célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése
- 2) Vizes élőhelyek kialakítása.

A célterületek rövid leírása:

Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése

Gyeptelepítés időszakos vagy állandó vízfolyás, állóvíz partján lévő, a „Vízvédelmi sáv” megnevezésű MePAR fedvénnel szomszédos **szántó művelésű** területen, a fedvény szántóval határos oldalától, illetve – amennyiben a szántó a vízfolyás, állóvíz partjával határos – a vízfolyás, állóvíz partjától számított minimum 40 m szélességben, a felhívás 1. számú mellékletben meghatározott hazai pázsitfűfajokból álló gyepkeverékből.

Vizes élőhelyek kialakítása

Vizes élőhelyek kialakítása **szántó** vagy **gyep** művelésű területeken, nyílt vízfelületű vagy időszakosan jelenlévő, vizenyős, mocsaras, part menti vegetációval szegélyezetten, amely magában foglalja a parti sávot és a pufferzónát is.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 11.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken

A felhívás célja a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakítása, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat erősítése. A támogatásban azok a gazdálkodók vehetnek részt, akik az **1257/1999/EK tanácsi rendelet 19. cikke** alapján meghatározott területen mezőgazdasági tevékenységet folytatnak. A támogatás jövedelm-kiegészítést biztosít a hátrányos természeti adottságokkal rendelkező területeken a terület igényeihez igazított mezőgazdasági tevékenységet fenntartó gazdálkodók részére.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

A felhívás célja az alacsony létszámmal rendelkező védett őshonos és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták nőivarú – baromfifélék esetén vegyes ivarú – állományának a fajták **eredeti tartási-, takarmányozási körülményekhez hasonló**, in situ feltételek közötti, tenyésztésben történő életképes populációjának fenntartása a genetikai állomány megőrzéséről és az adott állatfajták fennmaradását biztosító tenyésztési programokról szóló jogszabályok keretein belül. A felhívás közvetetten kapcsolódik a Natura 2000 területek megőrzéséhez azáltal, hogy a védett őshonos állatfajtákat az eredeti tartási körülményeiknek megfelelően szükséges a támogatás keretében is tartani – így a támogatásban résztvevő állatok legeltetési területkezelésre is alkalmazhatók.

Támogatási kérelmeket két alkalommal: 2016. február 1. és 2016. február 28. között, valamint 2017. február 1. és 2017. február 28. között lehetett benyújtani.

ERDÉSZETI TÁMOGATÁSOK

VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a magán erdőgazdálkodóknak, akik Natura 2000 erdőterületeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság a 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet szerinti MePAR és az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő lehatárolásokat figyelembe véve kerül meghatározásra. A támogatási összegek mértéke függ az igényelt faállomány-típustól és korcsoporttól.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszerű **képzésen** való részvétel.

VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása

A felhívás célja szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszerek létrehozása, amelyek jelentős szerepet töltenek be a mikroklíma megőrzésében, a deflációs hatások csökkentésében, ezáltal a talajvédelemben. Mindezek mellett fontos élőhelyek, amelyek hozzájárulnak a biológiai növényvédelemhez. A mezővédő fásítások pedig ökológiai folyosóként a felaprózódott élőhelyek összeköttetéseit biztosítják. A felhívásnak 3 célterülete van:

- 1) Szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszer újonnan történő létrehozása
- 2) Gyepgazdálkodással kombinált fás legelő vagy fás kaszáló újonnan történő létrehozása
- 3) Mezővédő fásítás létrehozása.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2017. január 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. január 16.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása

A felhívás célja a klímaváltozás hatásainak csökkentése, a szél és vízerózió elleni védekezés, valamint a faanyag, mint környezetbarát nyersanyag és megújuló energiaforrás iránti növekvő igény kielégítése érdekében az erdőterület növelésének támogatása. A felhívásnak két célterülete van:

- 1) Erdőtelepítés első kivitele
- 2) Ipari faültetvény létesítése.

A támogatási kérelmeket 2016. július 20.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. június 30.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések

A felhívás célja, hogy támogatást nyújtson azon erdőgazdálkodóknak, akik **önkéntes alapon**, a vonatkozó jogszabályi előírásokban és az erdőtervben foglalt jogosultságaikat kihasználva, a kötelezettségeken túlmutató erdő-környezetvédelmi vállalatokat tesznek. Mindezzel a tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztését, a fafajok adaptációs készségének növelését, az egyes területeken az erdőtípus, fafaj-összetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatását kívánjuk előmozdítani. A felhívás keretében 3 különböző célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Száraló erdőgazdálkodás
- 2) Erdőállományok kézimunka igényes ápolása
- 3) Természetkímélő anyagmozgatás

A **Száraló erdőgazdálkodás** célterülethez az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre igényelhető még további támogatás:

- a.) kerítés építése
- b.) villamos karám (villanypásztor) létesítése
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése
- d.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen magfogó rőzsefonat készítése
- e.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen fatörzs elhelyezése

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszeri **képzésen** való részvétel.

A támogatási kérelmeket 2017. február 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 15.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

A felhívás a teljes erdőszerkezet átalakítás támogatásával elsősorban a meglévő erdő természetességi állapotához képest magasabb természetességi állapotú vagy a sarjeredetű állomány helyett magasabb ökológiai értékű, legalább azonos természetességgű, nem sarj eredetű állomány létrehozását kívánja előmozdítani. Az erdő egyes szerkezeti elemeinek átalakítása, több szintes állományszerkezet kialakítása, valamint az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulásokká történő átalakítás az alátelepítéssel történő erdőszerkezet átalakítás segítségével valósítható meg. A felhívás keretében az intenzíven

terjedő idegenhonos fa- és cserjefajok eltávolítása is támogatott. Az erdei élőhelyek változatosságának növelése szempontjából további fontos élőhelyfejlesztési lehetőség az erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása.

A felhívás keretében az alábbi célterületek támogathatók:

1) A szerkezetátalakítási célok megvalósítása érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Tarvágást követő teljes erdőszerkezet átalakítás
- B.) Erdőállomány alatti erdősítéssel történő teljes erdőszerkezet átalakítás
- C.) Alátelepítés során állománykiegészítéssel történő erdőszerkezet átalakítás

2) Klímarezisztens szaporítóanyaggal történő erdőfelújítás

3) Egyéb, az erdei ökoszisztémák ellenálló-képességének és környezeti értékének növelése érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Intenzíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása
- B.) Erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása

Az 1.) és 2.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) kerítés létesítése
- b.) villamos karám (villanypásztor) létesítése
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése
- d.) erdőszegély kialakítása

A 3.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) tuskókenés

A támogatási kérelmeket 2017. február 28.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 28.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése

A felhívás célja, hogy a magyarországi erdészeti fafajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosságot, mint az alkalmazkodóképesség alapját és fafajaink evolúciós potenciálját hosszú távon megvédje és fenntartsa. Ezért szükséges a már meglévő genetikai megőrzésre szolgáló területek fejlesztése, illetve újabbak létrehozása. A pályázat keretében az alábbi tevékenységekre lehet vissza nem térítendő támogatást igényelni:

1.) In situ génmegőrzési módok esetében:

- a) erdészeti génrezervátumok fenntartása,
- b) magtermesztésre kijelölt törzsállományok fenntartása

2.) Ex situ génmegőrzési módok esetén:

- a) juvenilis formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
- b) oltvány formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
- c) faalakú formában utódnemzedék, származás, család gyűjtemény fenntartása
- d) faalakú formában genotípus gyűjtemény fenntartása

3.) Erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényei:

- a) vegetatív szaporítású fajok, fajták, szuperelit és elit fokozatú anyatelepeinek fenntartása
- b) generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek fenntartása

Támogatási kérelmet az alábbi időszakokban lehet(ett) benyújtani:

- 2016. december 8. - 2016. december 19.

- 2017. március 1. – 2017. március 31.
- **2018. március 1. – 2018. március 30.**

VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése

Akárcsak az előző felhívásnál a cél itt is a magyarországi erdészeti fafajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosság fenntartása. Jelen felhívás is támogatja a már meglévő genetikai megőrzésre szolgáló területek fejlesztését, illetve újabbak létrehozását. A pályázat keretében az alábbi tevékenységekre lehet vissza nem térítendő támogatást igényelni:

1.) In situ génmegőrzési módok esetében:

- a) erdészeti génrezervátumok létesítése
- b) magtermesztésre kijelölt törzsállományok létesítése

2.) Ex situ génmegőrzési módok esetén:

- a) juvenilis formában, genotípus gyűjtemény létesítése
- b) oltvány formában, genotípus gyűjtemény létesítése
- c) faalakú formában utódnemzedék, származás, család gyűjtemény létesítése
- d) faalakú formában genotípus gyűjtemény létesítése

3.) Erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényei:

- a) vegetatív szaporítású fajok, fajták, szuperelit fokozatú anyatelepeinek létesítése
- b) vegetatív szaporítású fajok, fajták elit fokozatú anyatelepeinek létesítése
- c) generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek létesítése

4.) Megőrzésre érdemes genetikai erőforrások felmérése, dokumentálása, nemzeti nyilvántartásba vétele

Fenti tevékenységekhez az alábbi kiegészítő tevékenységek társíthatók és jogosultak még támogatásra.

Kötelezően megvalósítandó, önállóan nem támogatható tevékenységek

- Molekuláris genetikai vizsgálatok fekete nyár (*Populus nigra*) faj esetében.
- Szokásostól eltérő talaj előkészítés a *generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek létesítése* esetén.

Választható, önállóan nem támogatható tevékenységek

- Szokásostól eltérő **talaj előkészítés** a felhívás 3.1.1.2 fejezet 2. b), c), d), pontjai esetében amennyiben a tevékenység az Országos Erdőállomány Adattárban az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény 16. § (6) bekezdése alapján nyilvántartott erdőrészlet területén valósul meg
- **Kerítés létesítése** a felhívás 3.1.1.2. fejezet 1.a), b), 2. b), c), d), 3 b), pontjai esetében.

A támogatási kérelmeket 2017. április 28.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. március 29.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése

Mivel a klímaváltozás jelentős és egyre fokozódó abiotikus kockázatokat jelent, Magyarországon is egyre gyakoribbá váltak a száraz, aszályos évek – ezáltal a tűzveszély is jelentősen növekedett. Az erdőgazdálkodás biztonsága érdekében szükséges fokozott figyelmet fordítani az erdőtűzek kialakulásának megelőzésére – a pályázati felhívás ehhez biztosít megfelelő támogatást.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

1.) Tűzpázták esetén:

- a) „A” típusú keskeny tűzpászta kialakítása vagy fenntartása;
- b) „B” típusú járható tűzpászta kialakítása vagy fenntartása;
- c) „C” típusú széles tűzpászta kialakítása vagy fenntartása.

2.) Víznyerőhely esetén:

- a) „A” típusú víznyerőhely kialakítása:
 - aa) vízzáró talaj alkalmazása;
 - ab) egyéb szigetelés alkalmazása.
- b) „B” típusú víznyerőhely kialakítása:
 - ba) vízzáró talaj alkalmazása;
 - bb) egyéb szigetelés alkalmazása.
- c) „C” típusú víznyerőhely kialakítására:
 - ca) vízzáró talaj alkalmazása;
 - cb) egyéb szigetelés alkalmazása.

3.) Fenyő fő-fafajú állományok tisztításából származó fenyő tisztítási anyag eltávolítása.

4.) Tuskósortok lehordásának támogatása.

A támogatási kérelmeket 2017. április 3.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. április 3.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása

A támogatás célja az erdőtüzek vagy egyéb természeti katasztrófák – az éghajlatváltozással összefüggő eseményeket is beleértve – és a katasztrófaesemények által károsított erdőgazdálkodási potenciál helyreállítása. Csak olyan káresemények esetén igényelhető a támogatás, ahol korábban a gazdálkodó vagy a szakszemélyzet eleget tett a 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 37. § szerint előírt bejelentési kötelezettségének, és a károsodás mértéke az illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztálya (az erdészeti hatóság) által igazoltan eléri a meghatározott mértéket.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A támogatás az Evt. hatálya alá tartozó a 16. § (6) bekezdésében meghatározott területeken vehető igénybe a felhívásban meghatározott részletes szakmai feltételek szerint.

A támogatás az erdőgazdálkodási potenciál esetében az alábbiak szerint épül fel:

- a. helyreállítási alaptámogatás,
- b. kiegészítő támogatás.

Az Országos Erdőállomány Adattár adatai alapján kiegészítő támogatás adható a következő tevékenységek elvégzésére:

- 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése; vagy
- 15 fokot meghaladó lejtésű területen rőzsefonat vagy talajfogó gát létesítése.

A kiegészítő támogatás önállóan nem, csak az alaptámogatással együtt vehető igénybe.

Nem igényelhető támogatás:

- törevágással, sarjztatással történő erdő-helyreállításra,
- karácsonyfatelepre, díszítőgallytelepre;
- fás szárú energetikai célú ültetvényre;
- 15 évnél rövidebb vágáskorú faállományra;
- az árvíz által az Erdőrendezési Szabályzatról szóló 88/2000. (XI. 10.) FVM rendelet alapján készült Erdőrendezési útmutató szerinti, „nagyon mély és mély fekvési besorolású ártéren” keletkezett kár után
- Magyar Állam tulajdonában és a Honvédelmi Minisztérium kezelésében lévő lő-, és gyakorlótér területére.

A támogatási kérelmeket – amelyek egyben kifizetési igénylésnek is minősülnek – minden évben az **egységes kérelem** keretében lehet benyújtani. Támogatást igénylő a felhívásban meghatározott feltételek alapján a káresemény bekövetkeztét követő **két naptári éven belül**, a tevékenység erdőrészletenkénti maradéktalan megvalósítását követően jogosult a támogatási kérelem benyújtására. Ettől a határidőtől abban az esetben lehet eltérni, ha az erdészeti hatóság a Vhr. 29. § (5) bekezdésére való hivatkozással – **kizárólag jelentős mértékű abiotikus károsítás bekövetkezése miatt** – határozatban rögzíti, hogy a Vhr. 28. § (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül, az erdőgazdálkodónak nem felróható okból **a felújítási kötelezettségének nem tudott eleget tenni** és egyúttal számára engedélyezte a felújítás megkezdésére vonatkozó határidő kitolását.

VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

A felhívás célja az erdők gazdasági értékének növelése olyan erdészeti beavatkozásokkal, amelyek által az erdők nagyobb mértékben képesek ellátni gazdasági értékteremtő funkciójukat. Ide kell érteni azokat a beavatkozásokat is, amelyek hatásai nem azonnal, hanem a jövőben várható fahasználatok során tapasztalhatók.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- a) kézi befejezett ápolás, gépi befejezett ápolás;
- b) tisztítás fahasználat;
- c) magas törzsnyesés (5m), kihordás, sorba rendezés, vagy aprítás.

Támogatási kérelmet az alábbi időszakokban lehet(ett) benyújtani:

- 2016. április 15-től – május 16-ig
- 2017. március 1-től – március 31-ig
- **2018. február 1-től – február 28-ig.**

VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése

A felhívás célja, hogy a magyar erdők közjavainak ingyenes elérhetőségének lehetősége jelentősen bővüljön. A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A) **erdei pihenőhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** jellemzően gyalogos kirándulás vagy gyalogtúra során rövid pihenésre szolgáló, közúton jellemzően nem megközelíthető, kisebb közjóléti berendezés-együttes,

B) **erdei kirándulóhely és településkörnyéki kirándulóhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** intenzíven látogatott, huzamosabb ott tartózkodást biztosító vagy kirándulási célt szolgáló, többfunkciós közjóléti berendezés-együttes, amely a kirándulók számára pihenési, rekreációs lehetőséget is biztosít.

Mindkét célterületen **kizárólag korlátozásmentesen és ingyenesen** igénybe vehető eszközök és létesítmények támogathatók, amelyeket a kedvezményezettek kötelesek **5 éven keresztül** úgy **fenntartani**, hogy **térítésmentesen** igénybe vehetők legyenek. Egy támogatási kérelmet egy vagy akár mindkét célterületre is be lehet nyújtani.

A támogatási kérelmeket 2017. május 31.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. március 29.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

A felhívás célja az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához és a természetközeli gazdálkodási módok elterjedéséhez szükséges eszközök és géppark kialakításának ösztönzése, valamint az erdei termékek és melléktermékek gazdasági hasznosításához szükséges **elsődleges feldolgozást** szolgáló gépek és berendezések biztosítása, beleértve a **lokális megújuló energia rendszer kiszolgálását**, faipari feldolgozás előkészítését szolgáló gépeket, technológiát is.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak **önállóan**:

Az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához szükséges, a felhívás 4. számú mellékletében felsorolt gépek, eszközök beszerzése:

- I. Erdőgazdálkodásban használt gépek, eszközök beszerzése
- II. Fatermékek felkészítését szolgáló gépek beszerzése
- III. Erdei gomba, gyógynövény és vadgyümölcs feldolgozását vagy tárolását szolgáló fejlesztés.

Fenti tevékenységekhez kapcsolódóan az alábbi tevékenységek támogathatók még, **nem önállóan**:

- Tájékoztatással, nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek teljesítése. **(kötelező)**
- Projekt-előkészítés, projekt-menedzsment. **(választható)**

A támogatási kérelmeket 2017. június 1.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2017. december 4.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik. **A felhívás 2017. augusztus 28.-án a kötelezettségvállalási keret kimerülése miatt felfüggesztésre került.**

ERDÉSZETI TÁMOGATÁSRA JOGOSULTAK MÁTRIXA

A táblázatban X-szel jelöltük azokat, akik az adott felhívás esetében **jogosultak** a támogatást igénybe venni.

	50% vagy afölötti <u>állami</u> tulajdonú erdőgazdálkodó, központi költségvetési szerv	Magánjogi erdőgazdálkodó	Jogszerű földhasználó	Megjegyzés
VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések		X		
VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása			X	Magánjogi földhasználók, települési önkormányzatok és társulásaik vehetik igénybe.
VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása			X	Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni.
VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések		X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> települési önkormányzatok, amennyiben állami tulajdonban lévő erdő erdőgazdálkodója.
VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások	X	X		Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni. Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> az erdészeti szaporítóanyagokról szóló 110/2003. (X.21.) FVM rendelet 1.§ (3) bekezdés c) pontja alapján nyilvántartásba vett erdészeti szaporítóanyag termelők , és a közjogi szervezetek . Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> az erdészeti szaporítóanyagokról szóló 110/2003. (X.21.) FVM rendelet 1.§ (3) bekezdés c) pontja alapján nyilvántartásba vett erdészeti szaporítóanyag termelők , és a közjogi szervezetek . Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.

VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése	X	X		
VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása	X	X		
VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek		X		Támogatásra jogosult még: önkormányzati erdőgazdálkodók.
VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése	X	X		
VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások	X	X		Támogatásra jogosult még: önkormányzati erdőgazdálkodók, mikrovállalkozások, erdészeti szolgáltató vállalkozások. A támogatást igénylők körére vonatkozó részletes feltételeket a pályázati felhívás 4.1. fejezete tartalmazza.

EGYÉB RELEVÁNS TÁMOGATÁSOK

VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései

A felhívás célja egy vízvisszatartáson alapuló tájgazdálkodás kialakításának támogatása. A vízvisszatartáson alapuló tájgazdálkodás lényege, hogy a vízbő időszakok vízfeleslegét a területen térben máshol vagy időben később hasznosítható vízkészletekké alakítsa át. A gazdaság, a lakosság, az ökológiai rendszer fenntartása szempontjából egyaránt fontos a vízjárás szélsőségeinek enyhítése és a vízháztartás kiegyenlítése. A felhívásra erdőgazdálkodók és/vagy mezőgazdasági termelők által alkotott, **legalább 5 tagú konzorciumok** pályázhatnak. A konzorciumi tagok nem minősülhetnek kapcsolt vállalkozásnak.

A felhívás keretében a kötelezően megvalósítandó tevékenységek a **vízvisszatartás** és a **vízvisszatartás utáni területhasznosítás**, melyekhez a felhívásban további kötelezően, illetve választhatóan megvalósítandó önállóan nem támogatható tevékenységek kapcsolódnak (például: zöld pont rendszer).

A támogatási kérelmeket 2017. június 1.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 2.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

ÚMVP jogcímrendeletek VP felhívásoknak való megfeleltetése

ÚMVP-s jogcímrendelet	VP felhívás
61/2009. (V. 14.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről	VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP-4-11.1.-11.2.-15. Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
128/2007. (X. 31.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól	VP4-12.1.1-16 - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól	VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
33/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nem termelő mezőgazdasági beruházásokhoz nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

25/2007. (IV. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a kedvezőtlen adottságú területeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatások részletes szabályairól	VP4-13.2.1.-16 - Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
139/2009. (X. 22.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól	VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
46/2009. (IV. 16.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)	VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
41/2014. (IV. 8.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőterületeket érintő tűzkárok megelőzéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)	VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
32/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti potenciál helyreállítására nyújtandó támogatások igénybevételének részletes szabályairól	VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
66/2013. (VII. 29.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdei közjóléti létesítmények megvalósításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
144/2008. (XI. 7.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti célra használt géppark fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez	VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

nyújtandó feltételeiről	támogatások	részletes	
25/2012. (III. 20.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a fiatal erdők állományneveléséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)			VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

KÖLCSONÖS MEGFELELTETÉS

Az Európai Unió 2007-es Közös Agrárpolitikájának reformja keretében került átalakításra az agrár- és vidékfejlesztési támogatások rendszere. A legfontosabb célkitűzés, amit a folyamatos változással el akarnak érni, hogy a mezőgazdasági termelők minél gyorsabban tudjanak alkalmazkodni a változó piaci körülményekhez, a lakosság egészséges környezetben éljen, a fogyasztók pedig megfelelő, sőt magas minőségű élelmiszerhez jussanak.

A **Kölcsönös Megfeleltetés (KM)** rendszer alapvető előírásokat foglal magába a KAP-ban a környezetre, az éghajlatváltozásra, a földterület jó mezőgazdasági és környezeti állapotára, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozóan. A KM a fenntartható mezőgazdaság megteremtéséhez kíván hozzájárulni annak elérése révén, hogy a **gazdálkodók tudatában legyenek annak, hogy az említett alapvető előírásokat be kell tartani.** Mindezek mellett ahhoz is hozzá kíván járulni, hogy a környezetre, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozó szakpolitikákkal való nagyobb fokú összhang kialakítása révén a KAP jobban megfeleljen a társadalmi elvárásoknak.

Aki földet művel, állatot tart, illetve a földműveléssel, állattartással összefüggő tevékenységet folytat, azok számára általános kötelezettség a különböző **szakhatósági előírások betartása, függetlenül attól, hogy támogatást vesznek-e igénybe.** Példaként megemlítve: ha valaki földtulajdonnal rendelkezik, akkor is védekeznie kell a parlagfű ellen, ha egyébként nem részesül semmilyen támogatásban.

Amennyiben a földművelők, állattartók **közösségi forrásokból tevékenységükhöz támogatást vesznek igénybe** számukra szintén kötelező az úgynevezett szakhatósági előírások betartása. A különbség csak az, hogy az utóbbi esetben a Magyar Államkincstár az érintettnél **üzemi szinten vizsgálja** a rendelkezések betartását és a jogkövetkezményeket is üzemi szinten állapítják meg. Pontosan emiatt a kölcsönös megfeleltetés hatálya alá tartozó ellenőrzések jelentős részét is **ugyanaz a hatóság végzi**, amely egyébként az adott szakterületen eljár.

2015-től több szempontból egyszerűsödött a KM rendszere. A korábbi **helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra (HMKÁ)** vonatkozó előírások és a **jogszabályba foglalt gazdálkodási követelmények (JFGK)** egy struktúrába kerültek témacsoportonként felosztva a könnyebb átláthatóság miatt.

Mely támogatásokat érinti a Kölcsönös Megfeleltetés rendszere

1305/2013/EU rendelet 17. cikk (1) bekezdés d) pontja, 21. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja, 28–31. cikke, 33. és 34. cikke szerint

- Erdősítés támogatása
- Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, Ökológiai gazdálkodás fenntartása

- Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- A tejágazat szerkezetátalakítását kísérő állatjóléti támogatás
- Erdő-környezetvédelmi kifizetések

1307/2013/EU rendelet I. melléklete szerint

- Egységes területalapú támogatás
- Az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatra vonatkozóan nyújtott támogatás (**Zöldítés**)
- A fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott támogatás

Termeléshez kötött támogatások

- anyajuh tartás támogatása
- anyatehén tartás támogatása
- hízottbika-tartás támogatása
- tejhasznú tehéntartás támogatása
- rizstermesztés támogatása
- cukorrépa termesztés támogatása
- zöldségnövény termesztés támogatása
- ipari zöldségnövény termesztés támogatása
- intenzív és extenzív gyümölcsstermesztés támogatása
- szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása
- szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása
- ipari olajnövény termesztés támogatása

1308/2013/EU rendelet 46. cikke szerinti

- Szőlőültetvények szerkezet-átalakítása és átállítása

A Kölcsönös Megfeleltetés követelményei

Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ)

A HMKÁ előírásai a következő gazdálkodási területekre terjednek ki:

- Vízvédelmi sávokra vonatkozó előírások
- Öntözési célú vízhasználat csak érvényes vízjogi üzemeltetési engedély alapján végezhető
- Felszín alatti vizek szennyezésére vonatkozó előírások
- Minimális talajborítottságra vonatkozó előírások
- Erózió korlátozására vonatkozó termőhely-specifikus minimális földgazdálkodással kapcsolatos előírások *(szőlőültetvények esetében teraszok megőrzése, 12%-osnál nagyobb lejtésű területeken bizonyos növénykultúrák termesztésének korlátozása)*
- A talaj szervesanyag-tartalmának fenntartására vonatkozó előírások *(vetésváltás követelményei, égetési tilalom)*
- A védett tájképi elemek *(gémeskutak, kunhalmok, fa- és bokorcsoportok, magányos fák, kis kiterjedésű tavak)* megőrzése.

A gyakorlatban fontos felhívni a figyelmet arra, hogy azokon a – **támogatható területen lévő** – parcellákon is be kell tartani a kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó követelményeket, így a HMKÁ előírásokat is, **amelyekre a kérelmező nem kért támogatást**. Az előírások a gazdaság teljes területére vonatkoznak.

A vetésváltásra vonatkozó előírásokat akkor is be kell tartani, ha **változik a terület földhasználója**, kedvezményezettje.

Az alábbiakban felsorolás szintjén megemlítjük a **jogszabályba foglalt gazdálkodási követelményeket**. Azokban az esetekben, ahol a JFGK-k kifejezetten relevánsak a Natura 2000 területek megőrzése szempontjából, részletesen ismertetjük a kritériumrendszert.

JFGK 1 – A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezés elleni védelme

A szabályozás célja a nitrátérzékeny területeken a mezőgazdasági forrásokból származó nitrátok által okozott vagy indukált vízszennyezés csökkentése. **A követelmények minden esetben a nitrátérzékeny területekre vonatkoznak.** A JFGK 1 előírásai a következő témakörökhöz kapcsolódnak:

- Nyilvántartás-vezetés
- A szerves trágya-kijuttatás mennyiségi korlátozása
- Lejtős területen történő trágyázás feltételei
- Hígtrágya kijuttatás feltételei
- Műtrágyázás
- Szerves trágya termőföldön történő tárolása
- Trágyatárolóra vonatkozó előírások
- Silótároló

Legeltetési állattartás esetén a trágyatároló kapacitását **csak az istállózott időszak hossza alapján kell megállapítani.**

JFGK 2,3 – A vadon élő madarak védelme (JFGK 2), a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelme (JFGK 3)

A védett állatfajok egyedének zavarására, károsítására, elpusztítására, szaporodásának és más élettevékenységének veszélyeztetésére vonatkozó tilalom, valamint a védett állatfajok lakó-, élő-, táplálkozó-, költő-, pihenő- vagy búvóhelyének lerombolására, károsítására vonatkozó tilalom a **gazdaság teljes területén vizsgálándók**. Ezek kapcsán a hatóság azt vizsgálja, hogy a helyszíni ellenőrzés időpontjában van-e egyértelmű jele annak, hogy a gazdálkodó megszegte a számára előírt követelményt.

A Natura 2000 területeken – a vonatkozó jogszabályi háttér alapján – az előírásokat akkor is meg kell tartani, ha az ügyfél nem igényel Natura 2000 területre nyújtandó kompenzációs támogatást.

Gyepterületek felülvetése esetén olyan gypalkotó fajokat kell vetni, ami a területre jellemző gyeptársulás alkotó faja, ezáltal a fűhozam növelésével egy időben a gyepterület természeti értéke is javul.

Ehhez a ponthoz sorolandó az inváziós növényfajok irtása, a gazdaság területének özönnövény mentesen tartása is.

JFGK 4 – Élelmiszer-biztonságra vonatkozó eljárások

JFGK 5 – Egyes hormon- vagy tireosztatikus hatású anyagokra és β -agonistákra vonatkozó felhasználási tilalom az állattenyésztésben

JFGK 6 – A sertések azonosítása és nyilvántartása

JFGK 7 – A szarvasmarhák azonosítása és nyilvántartása

JFGK 8 – A juh- és kecskefélék azonosítása és nyilvántartása

JFGK 9 – Szivacsos agyvelőbántalmak (TSE) elleni védekezés

JFGK 10 – Növényvédő szerek kezelése

A követelmények célja a növényvédelemmel kapcsolatos veszélyek megelőzése, az ember és az állat egészségét, a környezet és a természetvédelmét szolgáló intézkedések biztosításával, illetve a növényvédelemmel összefüggő kémiai biztonságra vonatkozó általános szabályok betartásával (növényvédő szerek).

Előírt követelmények a következő témakörökhöz kapcsolódnak:

- Engedélyezett növényvédő szer felhasználása
- Növényvédő szer felhasználására vonatkozó előírások
- Növényvédő szer felhasználásához szükséges végzettség
- Permetezési napló vezetése
- Nyilvántartás a növényvédő szerekről
- Növényvédő szerek tárolása
- Növényvédő szerek átcsomagolása
- A növényvédő szer kijuttatásra alkalmazott gépek műszaki állapotára vonatkozó előírások.

JFGK 11 – Borjak védelmére vonatkozó minimum követelmények

JFGK 12 – Sertések védelmére vonatkozó minimum követelmények

JFGK 13 – Mezőgazdasági haszonállatok védelmére vonatkozó minimum követelmények

Jogszabályi hivatkozások

Hazai jogszabály

A kölcsönös megfeleltetés körébe tartozó ellenőrzések lefolytatásával, valamint a jogkövetkezmények alkalmazásával kapcsolatos szabályokról szóló 81/2009. (VII. 10.) FVM rendelet

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet

EU jogszabály

A Bizottság 809/2014/EU, valamint 640/2014/EU rendelete a 1306/2013/EU rendeletnek a kölcsönös megfeleltetéssel összefüggő kontrollrendszerek és igazgatási szankciók megállapításáról.

FÖLDMŰVELÉSÜGYI
MINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUBN20020 Sátai Tökés-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUBN20020 Sátai Tökés-völgy Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, a földművelésügyi miniszter megbízásából, jóváhagyta:

Dr. Rácz András

környezetügyért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2018. április „6. .”